



Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN



לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

[illegible]

כל מדינותיו של אדם. כל מה שעמיד להשמך בשנה שיהא מן משה יקצו לו כך וכך ישמך בשנה ויש לו ליהמר מלעשות יראה מרובה מכל ויסיפו לו שר למנוות אלא מה שפסקו לו: חוץ מדינות שבתות. אומה לא פסקו לו מה ישמך לנצרה ומיהיו פצואה אלא

כר מזונותיו של אדם ק
פר"י הכל נפקי מזה
עלי ואני פורע תורה דכתיב
ה' ישראלים

שמים לב (תהלים יט):

ז א ב מ" פ"ו מהל' יו"ט
הלכה ג סמג לארץ עה
טו"ש"ע א"ח סימן תקס
סעף ד:
ה ג ד מ"ט טו"ש"ע סס
סעף ה ו:
ט ה מ"י פ"יו מהל'
מאכלות אסורות הלכה
טז סמג לארץ עה טו"ש"ע
י"ד סימן קיג סעף יב:
י א מ"י פ"ו מהלכות יו"ט
הלכה ד סמג לארץ עה
טו"ש"ע א"ח סימן תקכ"ז
סעף ט:

אן גמרא מדיצטא שבתות ודיוצטא יריש. י"ג עיין גמדרש ד"ס פ' אמור רש פ"ל וס' נאמר גס פ' ל' והס"ס שלג הזכירו אולי כללו בהוצאת י"ט דר"ם איקרי מועד דלחיה צפסחוס עז ע"א. ועיין בטור א"ח סימן מ"ט וצ"י וצ"ח ומג"א סס. ותמיהי שלג הזכירו המדרש הזה דלחיה ואלף דמייס הרב"י וז"ל:

בכבוד. יום מועד קטע
 קטע [תחלה] ע"ד י'
 קרן. חלק קטע שמאל
 מסיק וטעם מנין קרן
 [שמות י"ד טז] קדשת
 כי אלו הם קדושים.
 ליהושע ימי חל מה
 וזה לקדש. מנין
 שברה וכו'. וזה
 ודעם [מה מן] שיהיה
 פה מה שברה. שיהיה
 ד"ה משה. ודעם
 שכן ימי עניו דעם
 כהנא שחללנו אלו ימי
 עשן כי וזהו חללנו
 פלוג עשה וגם פה מן
 [בשפיעה] שחששו
 ששפיע [שבת י"ז] ודעם
 ודעם. משה. ודעם
 דורש בנזירות ויפס
 [הענין כ"ד]. מלכות.
 וכללנו מזה שכן
 מלכות. כהן דרשנו.
 עין מנזרים שמונ דלים
 עין חזק ודעם

כל מזונותיו של אדם
כל שיש לעצמו קצובים לו
מראש השנה חזין
מחצות שבתו והוצאת
יום טוביו והוצאת יום
לח' שאם פית' פחתין
ל' או חסין וסופי' לו
ואמרין מה' קרן קצב
בתשו' וגו' כי חק
השאלה הוא הלא חק
מונות ודברים
הרמזי' לחם חקי וכו'
ואכלו את חקם. שמואל
הקוץ היה אוכל כל
ימיו לכבוד שבת. הלל
הקוץ נהג אחרת היתה
כדי שיהי' כל משקל
לשיטת ואמר ברין ה'
יום יום. תנא כח"א
מחד שבא לשבחה
ה' ברין ה' יום יום.
והנה' מנהגו להחביר
מלה עבד' אל אלוני
וא"ל להודיע
דברים ומשה אל ידע כי

שאי אפשר להימנע ממנו. וזוהי כוונתו של
יילין. וכזית שאמר בין
לו שיעזר למטה פי' לא
לום כי ברר מבושלוני הו

[illegible][illegible]

וּמִמֶּלֶכָה הַלְצָנָה צִמְקָנָה וּמִרְחֵלָה כָּל
מָקוֹם: בְּכֹהֵן יָדָיו הִנֵּנוּ. אֲנַחְנוּ
קָלָי מִקְעָוָה מִדּוֹשׁ הַלְצָנָה שׁוֹפֵר
כִּשְׁאוֹ מִתְכַּסֶּה צִיּוֹס מִגּוֹ: וְאִבְיָ
אֵת הָרֹאשׁוֹנָה. נִמְלָא אֲרוֹכָה לֹו כְּדִי
שִׁמְחָה הִימָּה וְנִלְטֵל מִצִּדָּה דְּהִלָּא לְ

נשמת: מחר שבתך לשבתך. מחלוקת
בשבת שאלו מן לכן נשבת בנשמה:
יום: וישמע את אלהים את נרשמו
ועורמנו: אינו צריך להודיענו. לומר
שלא יהא זה יושב ומחנה מחזיק
אליו דבר זה: ומשה לא ידע. אלמלא
נמן ול הקב"ה קיון עור פנים ולא
הודיענו: לרצות כי אני ה' וגר.
ישיה דקרא אך את שפחותי משמרו
ומלא לדעת רוצה אני שחוריהם מה
מחנה מחזקה את מנקה ליתן להם:
צריך להודיע את אמו. לעשות לו
אות וסימן שאלו יאכלנו קודם שיבא
לאמן מחלה את האומ ותשאלנו מי
למנו מחר: ואלו יאמרו ואלו יאמרו

ורעות ישראל: דעבידא אלאיי.
 כגון קרון פנים דמשה שהודיעוהו
 הרואין לא כריך העותן להודיעוהו
 ויחלו אלה ברה"א ויחלו בחול חצונות

ואין אשכנזי⁴⁶ שחזר הקצ"ה להעניש
על המורה ועל המצט דכחיז וזרח
משעיר למו הופיע מהר פארן
(דברים לז) וכחיז אלוה מתימן יצא
(תנחומי א) נשמה יתירה, רוחם לב
מתימן יצא

ויבנש. לרשעים היה חיי על הכסף
שהלכה לה: **לא** שנו, דהיי ערוב:
דמלפני, לפתן צעין דמוכחא מלחא
שטעיי לשבח: ופת **לא** מלפניחא.
הלכן לא מוכחא מלחא היא שהרי

מערב יום טוב לשם ערוב ולא
אמיינן לא תשיב ופטלי: גוררו.
מערב יום טוב: איך בהם משום
בשולי נכריים. סגורו חכמים
בשולי נכרים משום תתנות^(ט) ועל

בשניו' לדיון שנחל כמו שהיה ח' מ' כסא דהרמנא. מטוען בשומן קרבי

ה' ביני ובין בני ישראל אות הוא לעולם כי ששת

מקדשכם: (שמות א' יג)

הוא חושב שיש לו את הסמכות וההאזן הנדרש להחליט על
הלינוק צריך להודיע לאמא כלומר שייך לו מאותו הזמן. זו ששנינו
דמו הדיסא פת היא. **תני ר' חייא ערשני שבשולי הקדש** סומך עליה
חד בין למאה. והיא דתנינן תבשיל זה אפילו שלוק או צלי או מבושל
בפתח מבית אבל לשמול כלומר ביהרר מבית אפילו אלף ויותר אין לו

יא א ב מ"י פ"ו מהל'
י"ט הלכה א סנה לאין
ע"ע טו"ע א"ח סימן חקט
סעיף ג:

יב ג מ"י שם הלכה ד
טו"ע שם סעיף ה:
יג ד ה מ"י שם הלכה ז
טו"ע שם סעיף ט:
יד ו מ"י שם טו"ע שם
ס"ז:

טו ז מ"י פ"ו שם הלכה טו
ופ"ח מהלכות עירובין
הלכה י סנה לאין ע"ע
טו"ע א"ח סימן חקט
ס"ז:

רבינו הנאכל

וקי"ל כל שאינו עולה על
שלחן מלכים ללפת בו את
הפת [אין בו משום
בישולי נכרים] זה מפורש
בפרק אין מעמידין וכן אם
צלא נכרי חפץ עליהן
משום עירובי תבשילין.
ואי עבדינהו נכרי כסא
הדרסנא. כלומר בישל
הדגים הללו עם הקמח
אסור משום בישולי
נכרים. מאי [טעמא]
קמחא עיקר. ולדבר
הכל אינו נאכל כמות
שהוא חי ועולה על שלחן
[מלכים] לאכול בו פה
ולא דמי לדיסא. אמר רב
עירובי תבשילין צריכין
דעת. אוקמנא ודאי
המניח צריך לומר כי
לפלוני ופלוני אני מערב
כשמואל דהוה מערב
אכולהו נהרדעא ור' אמי
ור' אסי מערבי אכולהו
טבריא אבל דעת מי
שהניחו איצ' להית' יודע
בשעת עירוב אלא אפילו
אח"כ ואפילו ביר"ט עצמו
אם נודע לו שאחרים עורב
עליו מותר לו לבשל כר'
יעקב בר אביר דהוה מערב
כל מי ששכח ולא עירב
ואח"כ היה מכריז כל מי
שלא עירב יבא וסמוך על
עירוב שלי. ואמרין עד
כמה. ואסיקנא עד כדי
חוחם שבת בא ושואלו
וסומך עליו ובההוא סומא
דאמר ליה מר שמואל
ביר"ט קא סמוך ארירי
כשנה אחת נמי חזייה
ביר"ט דהוה עציב וא"ל
פרשע הוא לכ"ע שרי וליה
אסור (6) אוקמי' להא
מתניתא הכי: ת"ר ירי"ט
שחל ב"ע"ש אין מערבין
לא עירובי תחומין ולא
עירובי חצרות בדבר רבי
וחכמים מתירין וכן שלה
ר'. אלעזר לגולה.
ואסיקנא הלכה כרבי
דאמר שאין מערבין ולא
חיישין למאי דתנינן אין
מערבין עירובי תחומין
ביר"ט שאתה אסור בדבר
האסור לו כר'. כלומר
ביר"ט דאסור לצאת חוץ
לתחום כן לערב ביר"ט
לצאת בשבת חוץ לתחום
אסור אבל טלטול בחצרות
שמות ביר"ט יש לו לערב
ביר"ט כדי לטלטל בשבת
ע"צ דכסחבר טעמיה לא
חיישין ליה הלכתא
כרבי שאין מערבין לא
לתחומין ולא לחצרות:

קמ"ל

קמחא עיקר. מכאן אנו
סומכין ליקח מן הנכרים
פח הגלוש מן הצצים שקורין קנטווי"ש
ואוצליא"ש דמאי נחוש אי משום פח
עצמו החירו חכמים אי משום צצים
ששלקו זה הא אמרין קמחא עיקר
ואין לחלק ולומר דשאי הכא
לחומרל כלומר דקמחא שהוא מין
שלקות שגלילתו רכה אסור אצל
צעלמא שהוא עז והוי מעשה חסור
אף שהיחר עיקר לא אולין לקולא
אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא
מהו דמימא הרסנא עיקר כלומר היה
לנו להחיר אלא הכא דיחיר עיקר
אולין בחריה אפי' לקולא אי לאו
דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש
שמה הצצים מעופות טמאים דהא
אין מזינין ציניו ושמה"ל יש דס
צציים רוצס אין צסס דס ומה
שצדקים הצצים צסס שמשנין
אוחס צרוצס אס יש צסן דס וזה
חומרל צעלמא דהא אס לא נצדקו
מותרין וגס אין לחוש משום צצי
נצלות או מטרפות משום דאולין
צתר הרוצ וא"ת והא יש לחוש שמה
נלושו צציים מטרפות דאמר בחולין
(דף סד. וס) דאין לוקחין צצים
מטרפות מן הנכרי וי"ל ה"מ צעינייהו
משום דאית צכו ריעותא דמוכחא
מלתא ממה צכו מטרפות דמנצלות
ומטרפות אמו וצננה ישראל לנכרי
אצל הכא שגלושו דליכא שום ריעותא
לא חיישין לשום דבר ויש"ל לומר
שגלושו מצצים שלמות ומיהו פשטי"ן של
דגים שאפלו נכרי אין להחיר דיש צסס משום צשולי נכרים הוואיל ונצבל שומן הדגים צחור
העיסה והדגים אסורין משום צשולי נכרים וא"כ אף העיסה שמצחון אסורה ונעשה כולו צשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין צה משום צ"נ דהא
החירו אה הפת וגס מה שגבלע צה אינו צעין מ"מ קודם שגבלע צעיסה היה צעין והיה נאסר ומנאל שהעיסה נלושה"ל מן האיסור דרצנן
ויש (6) שמסירין"ל השומן ואוכלים אותן ככה"ג ואותן נילי"ש"ל מדלא מצרכין עלייהו צרכת המוציא יש צסן משום צ"נ ומיהו אומר הר"ר
יחיאל דאין צסס משום צ"נ כיון דדרכ אפיית פת עמד להו ועוד דאי קצע סעודהיה עלייהו מצרכ צרכת המוציא"ל אלמא פת נינהו"ל:
רבי אומר מערבין עירובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. חמיה הא רבי ס"ל צפרק צכל מערבין (עירובין דף נח. וס) דשבת ויר"ט
קדושה אחת היא ווא"כ היכי מערבין ערובי חצרות מ"ט לשבת ויש לומר דלדרכה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה
אחת הן היינו דבדר האסור לעשות ציו"ט כגון תחומין אסור לעשות ציו"ט צשציל שבת דהא קדושה אחת הן אצל צשציל שקדושה
אחת היא לא אסרין דבר המותר לעשות ציו"ט עצמו כגון לטלטל צחצרו לעשות ערוב צשציל שבת:

חשק שלמה
על רבינו הנאכל

(6) "אוקמינא להא מתניתא
הכ"י שיה למתא חסר וחכמים
מתירין.

אמר רבי אבא ערובי תבשילין צריך שיהא בהן כזית. וג' דינים
יש צהלכות ערוב ערובי תחומין צריך שמי סעודות לכל
אחד ואחד והכי מסיק צהדיא צעירוצין (דף פג:) ערובי חצרות צריכין
כגורגרת והכי מסיק צהדיא ערירוצין (דף פ:) עד
שיהא צ' סעודות"ל ואס יש שס מוזן
צ' סעודות אינו צריך יותר ואפילו
מאה יכולין לסמוך עליו ערובי
תבשילין צין לאחד צין למאה אינו
צריך אלא כזית לכל מין ומין:

[לעיל] **דגים** צפנים מלוחים אין
בהם משום בישולי
נכרים. דהא נאכלים כמו שהן חין
הואיל ומלוחים אצל אס לא היו מלוחים
יש צסס משום צשולי נכרים ומימיה
דאמר צסס"ל ע"ז פרק אין מעמידין
(דף נח.) כל שאינו עולה על שלחן
ללפת בו פה
וא"ת פח הגלוש מן הצצים שקורין קנטווי"ש
ואוצליא"ש דמאי נחוש אי משום פח
עצמו החירו חכמים אי משום צצים
ששלקו זה הא אמרין קמחא עיקר
ואין לחלק ולומר דשאי הכא
לחומרל כלומר דקמחא שהוא מין
שלקות שגלילתו רכה אסור אצל
צעלמא שהוא עז והוי מעשה חסור
אף שהיחר עיקר לא אולין לקולא
אי אפשר לומר כן דהא קאמר הכא
מהו דמימא הרסנא עיקר כלומר היה
לנו להחיר אלא הכא דיחיר עיקר
אולין בחריה אפי' לקולא אי לאו
דאסיק דקמחא עיקר ואין לחוש
שמה הצצים מעופות טמאים דהא
אין מזינין ציניו ושמה"ל יש דס
צציים רוצס אין צסס דס ומה
שצדקים הצצים צסס שמשנין
אוחס צרוצס אס יש צסן דס וזה
חומרל צעלמא דהא אס לא נצדקו
מותרין וגס אין לחוש משום צצי
נצלות או מטרפות משום דאולין
צתר הרוצ וא"ת והא יש לחוש שמה
נלושו צציים מטרפות דאמר בחולין
(דף סד. וס) דאין לוקחין צצים
מטרפות מן הנכרי וי"ל ה"מ צעינייהו
משום דאית צכו ריעותא דמוכחא
מלתא ממה צכו מטרפות דמנצלות
ומטרפות אמו וצננה ישראל לנכרי
אצל הכא שגלושו דליכא שום ריעותא
לא חיישין לשום דבר ויש"ל לומר
שגלושו מצצים שלמות ומיהו פשטי"ן של
דגים שאפלו נכרי אין להחיר דיש צסס משום צשולי נכרים הוואיל ונצבל שומן הדגים צחור
העיסה והדגים אסורין משום צשולי נכרים וא"כ אף העיסה שמצחון אסורה ונעשה כולו צשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין צה משום צ"נ דהא
החירו אה הפת וגס מה שגבלע צה אינו צעין מ"מ קודם שגבלע צעיסה היה צעין והיה נאסר ומנאל שהעיסה נלושה"ל מן האיסור דרצנן
ויש (6) שמסירין"ל השומן ואוכלים אותן ככה"ג ואותן נילי"ש"ל מדלא מצרכין עלייהו צרכת המוציא יש צסן משום צ"נ ומיהו אומר הר"ר
יחיאל דאין צסס משום צ"נ כיון דדרכ אפיית פת עמד להו ועוד דאי קצע סעודהיה עלייהו מצרכ צרכת המוציא"ל אלמא פת נינהו"ל:
רבי אומר מערבין עירובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. חמיה הא רבי ס"ל צפרק צכל מערבין (עירובין דף נח. וס) דשבת ויר"ט
קדושה אחת היא ווא"כ היכי מערבין ערובי חצרות מ"ט לשבת ויש לומר דלדרכה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה
אחת הן היינו דבדר האסור לעשות ציו"ט כגון תחומין אסור לעשות ציו"ט צשציל שבת דהא קדושה אחת הן אצל צשציל שקדושה
אחת היא לא אסרין דבר המותר לעשות ציו"ט עצמו כגון לטלטל צחצרו לעשות ערוב צשציל שבת:

הרסנא עיקר. שומן הדגים: בין לאחד בין למאה. די להם צכזית:
לא דאית ביה כזית. ולגבי ככר שלם קרי ליה כל שהוא: תבשילי זה.
של ערוב: כבוש. צחומין וצחודל ומיני ירקות: שזיק. מצשל הרצה
מאל: מבושיל. כהלכתו: קוליים האספנין. דג מליח הוא ורך ונאכל
כמו שהוא חי אלא שנותנין עליו
חמין וזה צשולו דחמין צסמכת שבת
(דף נט.) שדחמיו וז היא גמר
מללכתו: שנתנו עליו חמין גרסין.
שעשו לו מערב יו"ט צשול הראוי
לו: תחלתו. כשעשה המצשיל אין לו
שיעור כמה יהא צ: סופו. אכלו
או שאצד ושייר ממנו קצת: מאי
לאו אין לו שיעור כפ"ל. לא לרצ ולא
למעט: לא אין לו שיעור למעלה.
לומר שלא יוסף צו על כך וכך:
למטה. לא יפחות מכזית: צריכים
דעת. שידעו שלשם כך נעשו ורצ
הונה לא פירש דעת מי ומפרשין
הא אכן ואמרין הא ודאי פשיטא לן
דכי אמר רב הונא רבי יוחנן דעת
דעמו דמימא מיהא צני דליהו עדיף
שעושה לשם כך מיהו מצעיה לן
דעת מי שהניחו ללכרו"ל כגון דעשאו
זה לזוך חצרו כלום צריך שיתקן
צ מחלה לעשותו על פיו: עד תחום
שבת. ולעומדים חוץ לתחום לא היה
דעמו של מניח עליהם ולא עלו על
לצ לזוכין: בסדר מתניתא. שהיה
יודע דמניות צגסא ומחור עליהן
לפי מר שמואל שהיו"ל סדורות צפיו
כעיקרן: פמוך ארירי. דמערצנא
אכולה נהרדעא שהיה עירו: צשנה.
לשנה אחרת"ל ואלא השנה היה שאין
יכול להניח ולהתנות: לדידך אסור.
שאין דעמי על המזידין והפושטין
שאינם חרדים לדברי חכמים: לא
ערובי חצרות. לטלטל מחסר דנראה
כמתקן דבר: שאתה אוסרו בדבר
האסור לו. כח יש צידך לאסור עליו
מלעשות נזק מחסר דבר שהוא אסור
צ ציוס והיינו תחומין שאף ציו"ט
אסור לצאת מן התחום: ואי אתה
אוסרו. אין צידך לאסור לו
מלחקן למחסר דבר שהוא מותר צ
ציוס ואסור"ל טלטול חצרות לימיה
ציוס טו: משום דשדח רבי אלעזר
כו. לפיכך הוצרכו לשאול לקולא
קאמר שמואל או לחומרל משום
דשלא ר' אלעזר"ל לחומרל ולאו
שזין דרבי לקולא לפיכך שואלים אנו
שמואל שקצע הלכה כרבי היכי
מתני לפלוגמיהו: ואמר רב תחלת
דוראה וכו'. דרצ פליג עליה ואמר
הלכה כח"ק: כיון דמקלקלי בה
רבים. ששוכחין ומטלטלין צלא ערוב:
היינו

של דגים שאפלו נכרי אין להחיר דיש צסס משום צשולי נכרים הוואיל ונצבל שומן הדגים צחור
העיסה והדגים אסורין משום צשולי נכרים וא"כ אף העיסה שמצחון אסורה ונעשה כולו צשולי נכרים אע"פ שהעיסה אין צה משום צ"נ דהא
החירו אה הפת וגס מה שגבלע צה אינו צעין מ"מ קודם שגבלע צעיסה היה צעין והיה נאסר ומנאל שהעיסה נלושה"ל מן האיסור דרצנן
ויש (6) שמסירין"ל השומן ואוכלים אותן ככה"ג ואותן נילי"ש"ל מדלא מצרכין עלייהו צרכת המוציא יש צסן משום צ"נ ומיהו אומר הר"ר
יחיאל דאין צסס משום צ"נ כיון דדרכ אפיית פת עמד להו ועוד דאי קצע סעודהיה עלייהו מצרכ צרכת המוציא"ל אלמא פת נינהו"ל:
רבי אומר מערבין עירובי חצרות אבל לא ערובי תחומין. חמיה הא רבי ס"ל צפרק צכל מערבין (עירובין דף נח. וס) דשבת ויר"ט
קדושה אחת היא ווא"כ היכי מערבין ערובי חצרות מ"ט לשבת ויש לומר דלדרכה היינו טעמא הכא דרבי דהא דאית ליה קדושה
אחת הן היינו דבדר האסור לעשות ציו"ט כגון תחומין אסור לעשות ציו"ט צשציל שבת דהא קדושה אחת הן אצל צשציל שקדושה
אחת היא לא אסרין דבר המותר לעשות ציו"ט עצמו כגון לטלטל צחצרו לעשות ערוב צשציל שבת:

(א) [מוספתא פרק ג,
(ב) [מוספתא ספא, ג] עיין
חוס' עירובין לה. ד"ה
ר"א, (ד) ועיין מוספא
כמוס' ז. ד"ה מחורן,
(ה) [דף קמח: ז, ו] עיין
חוס' ברכות לה. סוד"ה
להם, (ז) ברכות לה,
(ח) [ועי' מוספות ע"ז מ.
ד"ה אמר רבא וכו' מולין
סד. ד"ה סימנין].

הנחות הב"ח

(א) תוס' ד"ה קמ"ל
וכי"ש שמסירין השומן.
כ"צ ס"א ויש שמתירין
השומן:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה צשנה.
ור"ה הירח. עיין משנה
ח"ס סימן ק"ל:

ליקובי רש"י

הרסנא עיקר. ואותו
מוריס נאכל כמות שהוא
מי ושרי. קמ"ל קיבוא
עיקר. ויש צ משום
בישולי עובדי כוכבים
שהקמח אינו נאכל מן צ"נ
לה.

הנחות וצינונים

(א) בבחי' נוסף מי
בעינין או לא כגון
וכו': (ב) דפרי"ר וכת"י
שהיו: (ג) צ"ל ואיסור
(כ"ש): (ד) בבחי' נוסף
דרבי לחומרל: (ה) ס"א
כגורגרת לכל אחד
ואחד ואם יש שם
וכו'. ומה שכתבתי ליתא
(הכמת נחומת): (ו) צ"ל
ולא צשמה יש דם
כצבים דרובם (כ"ש):
(ז) צ"ל דיש לומר
(כ"ש): (ח) צ"ל ב"ע
ועיין רש"א (גליון):
(ט) כ"ה גירסת מהרש"ל,
מהר"ם, ומהר"ם שף,
ומהרש"א גורס ויש
שקול"פין השומן,
וכגירסת הב"ח איתא
בדפדור:

לעזי רש"י

מוספות ד"ה קמ"ל
קנטווי"ש. פירוש פת
הינלוש מן הכינים.
אובליוזא"ש. פירוש פת
הכזה צססין (רש"י
גראסיה מ. נח). פת
שילושע עם חמין (רש"י
צכזית דף מה ע"ב ד"ה
פח). למתנות (רש"י שס
דף מה ע"א ד"ה
לחמיות). ששפ"ץ.
פירוש ממולאות (רש"י
ש"א כה. יח). עיסה
שגלילתה ענה (עיין רש"י
פסחים דף ע"ב ד"ה
טפליה). צי"ח"ש.
פירוש קילבין"ל (עגיוות)
(כמ"א וי"ד סי' קיב סעי'
(ו) ועיין מוספות צכזית
דף לו ע"ב ד"ה לחס:

הודפס מאתר אוצר החכמה

tableotzar.org

עמוד 32

(א) 'מוספ' ברכות ס"ג,
(ב) 'ברכות דף מט.],
(ג) 'לעיל י.], (ד) 'מוספ'
(ה) 'עין 'חוס'
גייטן: ח: סודיה' אע"י,
ובמנחות סד. ד"ה שתי,
(ו) 'חוספות פסחים
מז. ד"ה עד שחלפס'
ועי' חוס' לקמן בא. ד"ה
עיסה, (ז) פסחים קדו:
(ח) עירובין לט. עיי"ש,
(ט) 'ועי' חוספות מנחות
(י) ד"ה וזל' (י) [דף לו:
ועי' מוספות שם ד"ה
וזל' מנחות, (כ) פ"ד ה"ג,
(ל) עירובין קל"ח. (מ) טז
ע"ב.

תגיות: חב"ח

(א) רש"י ד"ה מיום טוב
וכו' ובחומותין יאמר אם
היום חול ומחר קדש
עירובי עירוב אם היום
קדש: (ב) תוס' ד"ה
מאי טעמא וכו' הנאי
ואמוראי להכל ודהתם
יש לומר דהתם והבא
מירי:

גליון הש"ס

גמ' רשב"א אומר
במזל אה אשה תנור
פת. עיין לקמן דף כג
ע"ב ברס"י ד"ה ונ"ה
מחירין ונמוס' שס:

חגגות וציונים

[illegible]

מתמול והוא חסר: מתחיל
להזכיר שנת תחילה ותמן
פלוגי הזה: ומסיים. הצרכה
קדושת דיום באמצע. ותמן

היינו קלקולא אמר רבא אמר רב חסדא אמר רב הונא הלכה כרבי ולאסור תנו רבנן ^א ויום טוב שחל להיות בשבת בית שמאי אומרים מתפלל שמנה [ואומר] ^ב של שבת בפני עצמה ושל יום בפני עצמה וכו' אומרים מתפלל שבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם בה ^ג מקדש השבת ישראל והזמנים תני תנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה אמי שבת ישראל מקדש ליה והא שבת מקדשא וקיימא אלא אקמי מקדש השבת ישראל והזמנים אמר רב יוסף ^ד הלכה כרבי וכדתרין רבינא: ^ה ת"ר שבת שחל להיות ב"ח ^ו או בחולו של מועד ^ז ערביה ושחרית ומנחה מתפלל שבע ואומר מעין המאורע בעבודה: ^ח ואם לא אמר מחזירין אותו רבי אלעזר אומר בהודאה ^ט ובמוספין מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רשב"ג ^י ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומרים כל מקום שהזקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע אמר רב הונא אין הלכה כאותו הווי. אמר רב דיאי בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מיום טוב לחברו ומתנה אמר רבא ^{יא} מניח אדם עירובי תבשילין מיום טוב לחברו ומתנה מאן דאמר עירובי תחומין כל שכן עירובי תבשילין ומאן דאמר עירובי תבשילין אבל עירובי תחומין לא מאי טעמא דלמקני שביחה בשבתא לא תנו רבנן ^{יב} אין אופין מיום טוב לחברו באמת אמרו ממלאה ^{יג} אשה כל הקדרה בשר ואע"פ שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת ^{יד} ממלא נחתום חבית של מים ^{טו} ואע"פ שאינו צריך אלא לקיתון אחד אבל לאפות אינו אופה אלא מה שצריך לו ^{טז} ר' שמעון בן אלעזר אומר ^{יז} ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא אמר רבא ^{יח} הלכה כרבי שמעון בן אלעזר איבעיא להו מי שלא הניח עירובי תבשילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דלמא הוא נאסר ואין קמחו נאסר למאי נפקא מינה לאקנויי קמחו לאחרים אי אמרת הוא נאסר וקמחו נאסר צריך לאקנויי קמחו לאחרים ואי אמרת הוא נאסר ואין קמחו נאסר לא צריך לאקנויי קמחו לאחרים מאי תא שמע ^{יט} מי שלא הניח עירובי תבשילין הרי זה לא יאפה ולא יבשל ולא ימזין לא לו ולא לאחרים ולא אחרים אופין ומבשלין לו כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואופין לו ומבשלין לו ש"מ הוא נאסר וקמחו נאסר ש"מ איבעיא להו ^כ עבר ואפה מאי ת"ש מי שלא הניח עירובי תבשילין כיצד הוא עושה מקנה קמחו לאחרים ואחרים אופין לו ומבשלין לו ואי

אין ה'לכה באותו היום. וא"ת אמאי לא קאמר הלכה כהנא קמא וי"ל דאי היה אמר הלכה כהנא קמא היה משמע אבל דבריו אף ממה שאמר מסיים בשל שבת והא ליחא דהא קי"ל להלכתא כרבי דלמיר חוסם ברוך מוקדש השבת ישראל והומנים^(*):

מא טעמא למקני שביחה בשבתא
א ואיך למא לי הא
 טעמא האכיכ טעמא דהכנה כדאמר
 צ"י בכל מערבין (עירובין דף ג' וס')
 מייז"ט לצבא מאי טעמא לא משום
 הכנה לא דאי לא הוה הא טעמא
 דמקני שביחה בשבתא משום טעמא
 דקאמר משום הכנה לא אסרינן הויאל
 ויש שס ספק דשמה חול הוא לגמרי
 מכל מקום קשה דהסם צעירוידי
 למא לי טעמא דהכנה חיטוף ליה
 משום דמקני שביחה בשבתא לא ויש
 לומר דהסם מייזי צעירוידי חלרות
 ואל שייך למקני שביחה ומכל מקום
 קשה מההוא דגמין פרק הזורק (דף
 ע"ב) גבי שכיב מרע דקאמר אידי
 חזיל וחסוד ופתחא ויהי מאי מייזי
 דשביחה צעירוידי לעשות קנין והבא
 למקני שביחה אפי' מייזי"ט ו"ל דשכיב

ליקוטי רש"י

מתחיל בשל שבת.
תחן לנו את יום המנוח
זה ומסיים בשל שבת
נקדש השבת וחו לא
מיהו במוספים באמצע
רכה הוא נכלל אבל
סורית וערבית אינו נכלל
אפילו באמצע
[עירובין מ:].

רבינו חננאל

[illegible]

מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבתי שמה.
משך חכמה דברים ה/טו.

שבת ניתנה בצניעא.
תורה תמימה שמות לא/ז. מכתב מאלהיו ב 15.

ליקוטים

בחול וזה נקרא אושפיזא כמ"ש בתקוני זוהר. וכן בכל מעשיו היה כוונתו בה' וכדאי' בברכות (דף ס) ונאמר עליו נכון לכו כטוח בה' ואזיל לשיטתו כאן. ועוד **אמר** במדרש לגמול חסד עם אכסנאי שבתוך ביתו ע"פ מ"ש בס' ג"ג דהלל ה' גלגול שלמה ומשום שה' מלך היה ראוי לכבוד. ושם איתא דהלל שרשו ממדת יסוד שהוא רחמים וז"ש כאן מדה אחרת היתה בו שה' אומר ברוך ה' יום יום שהוא סוד יוסף שזן ופרנס לכל ולכן היה בטוח שיהיה לו בכל יום כל צרכו (אהבת איתן):

ארי' משום ארי' הקב"ה כל מצות שנתן להם הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצניעא שנאמר ביני ובין בני ישראל אי הכי לא יענשו עובד כוכבים עלי' ופי' מהרש"א דכיון דלא ידע עובד כוכבים דאיכא מצוה בשמירת שבת א"כ עובד כוכבים ששבת לא יענשו ובפרק ד' מיתות (סנהדרין נח): מיתות אמרינן עובד כוכבים ששבת חייב והיינו לשם מצות שבת כמ"ש הרמב"ם הל' מלכים ושלל לשם מצות שבת מסתברא שאינו חייב. ועיין בצ"ח שתמה עליו דכפ"ד מיתות שם איתא דאפי' שבת בשני בשבת חייב והיינו שלא לשם מצות שבת רק לשם חג בעלמא דעבר אזהרת יום ולילה לא ישבותו. וגם דעת הרמב"ם כן הוא ודלא כמהרש"א דבעינן שישבות לשם מצות

פניו או הגידו לו וכו' ע"ש: [מתנה טובה יש לי בבית גנזי וכו'. מפורש פ"ק דשבת י:]: בצניעא וכו'. מדכתיב לעלם חסר ו' דרשו כן: לא יענשו עובדי כוכבים עליה וכו'. עיין פירוש רש"י וק"ק דהיאך יענשו העובדי כוכבים על השבת אם לא יקיימוהו הא אמרינן פרק ד' מיתות [סנהדרין נח:] עובד כוכבים ששבת חייב מיתה וי"ל צהפך דה"ק כיון דמלות שבת לא אודעינהו לא יענשו עובדי כוכבים עליה אם יקיימוהו דהא ודאי מסבירא אם העובדי כוכבים שובת שלא לשם מלוא דאינו חייב [כל הדברים האלה נתוספת זיכור ראיה מהרמב"ם כ' גס כן מהרש"א נחידושי הלכות עיין סס] ומשני דודאי מלות שבת אודעינהו ע"כ העובדי כוכבים חייב אלא מתן שכרה דהיינו שבת של עוה"צ לא אודעינהו כי הוא דבר סודי צבית גנזי ורצ טוב הנפון ללדיקים לעוה"צ וז"ש כי אני ה' מקדשכם בשבת של עוה"צ שע"י השבת שהוא קודש שומריה קדושים לעולם הבא

ג א"ר יוסי וכו' כל מצות שנתן הקב"ה לישראל נתן להם בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצניעא וכו' מתן שכרה לא אודעינהו. באור הענין. שהקב"ה לא גילה להאומות מתן שכר שבת הוא באופן פשוט. אמרו ז"ל שבת וישראל מעידים על הקב"ה. ור"ל כי ישראל שומרי שבת מעידים על הבורא שהוא יוצר כל ומנהיג עולמו תמיד ולו ית' נתכנו עלילות. וידוע כל הנוטל שכר להעיד עדותו בטילה. והיינו מדרבנן שלא יחשדוהו שבשביל שכרו מעיד. ולכך לא גילה הקב"ה לאוה"ע שכר שבת

ג אי הכי לא יענשו נכרים עליה. הקשה מהרש"א דהא באמת אמרינן נכרי ששבת חייב ותירץ דה"ק כיון דנכרים לא ידעו ממצות שבת אם כן אם שובתין בשבת אינם מכוונין לשם מצוה לא יענשו עליה והקשה בספר אסיפת חכמים דהא מסיק בסנהדרין דאפילו שני בשבת

ג אי הכי לא יענשו כותים עליה. הכוונה דאי' בסנהדרין כל דבר שנאמרו לב"נ ונשנית בסני' לזה ולזה נאמרו. נאמרו ולא נשנית לישראל לבד נאמרו. ולפ"ז אילו לא נצטוו ישראל על שבת היה הסברא נותנת לישראל יהא מזהירין על יום ולילה לא ישבותו (ע"י בסנהדרין דף נח:

עור פניו ולא הודיעו: [לדעת כי אני ה' וגו'. רישיה דקרא אך את שבתותי תשמרו ומאי לדעת רובה אני שתודיעם מה מתנה חסובה אני מבקש ליתן להם: צריך להודיע את אמו. לעשות לו אות וסימן שאם יאכלנו קודם שיצא לאמו תראה את האות ותשאלנו מי עשה לך כן והוא יאמר פלוני וגם נתן לי פת ומתוך כך ידעו אביו ואמו שהוא אהבם ותרצה חנה ורעות צישראל: דעבידא לגלויי. כגון קרון פניו דמשה שהודיעוהו הרואין לא נריך הנותן להודיעו: ומלי ליה כוחלא. נותן כחול סביבות עיניו]: לא יענשו עובדי כוכבים עליה. ואין אשכחן (ע"ז ז) שחור הקצ"ה להענישן על התורה ועל המלות דכתיב (דברים לג) וזרע משעיר למו הופיע מהר פארן וכתיב (מקוק ג) אלוה מתימן יצא:

[יוחנן] משום רבי שמעון בן יוחאי: כל מצוה שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל, נתן להם בפרהסיא, חוץ משבת - שנתן להם בצניעא, שנאמר (שם לא) "ביני ובין בני ישראל". אי הכי, לא יענשו גוים עליה? שבת אודעינהו, מתן שכרה לא אודעינהו, ואי בעית אימא:

חידושי גאונים

לישראל. כי אילו גילה היה מחזי כנוטל שכר עדות ולכך היה בהצנע מהם. והוא בדרך הלציים. אבל הענין באמת. כי הקב"ה החזיר התורה לכל אומה ולשון והם לא קבלו ולכאורה הלא בדתותיהם יש עבודות קשות יותר מתורתנו הקדושה ומה מאד בדורות הראשונים היו מקריבים בניהם על האש ושוחטין אותם ואיש כי ימות אז הנימוס היה שאשתו ומשרתיו כולם ימותו וכהנה יותר מעבודות הקשות ולמה מאסו בתורת ה' התמודדה אשר דרכיה דרכי נעם אבל ידוע היה להאומות כי מתנאי קיום התורה הוא

עיון יעקב

שאינו שובת לשם מצות שבת ג"כ חייב ותירץ דה"ק כיון דיום ולילה לא ישבותו לא נאמר רק לב"נ ולא נשנית בסני' אי לאו דישאל מזהירין על שימור שבת ה"א דלישראל נאמרה ולא לבני נח כדאיתא פרק ד' מיתות א"כ לא יענשו נכרים אם שמרו שבת שהם לא ידעו ממצות שבת א"כ עלה

עין יוסף

וכרש"י (שם) דהא יום ולילה כו' היא נאמרה ולא נשנית. אך מדנצטוו ישראל על שבת ע"כ נשאר הלאו דיום ולילה לא ישבותו אב"נ והכי פריך המקשן אי הכי דשבת נתנה בצניעא ובנ"י אינם יודעים מצות שבת וסוכרים דיום ולילה כו' קאי על ישראל מאחר שלא נשנית בסני' א"כ לא יענשו

א תענית זו ע"כ:

ציונים

נשמה יתירה נותן
הקב"ה באדם ערב
שבת. עיקרים מאמר ב
פ"א. עשרה מאמרות
מח"ד ח"ג פ"ב. מהר"ל
תפארת ישראל עמ' פו
קכד. תורה תמימה
שמות לא/ז. מכתב
מאליהו-א 72 ד 337.

ווי אבדה נפש. רצ"ה
מחשבות חרוץ אות יט
ד"ה ושמעתי.

הבונה

ג ההוא סמיא וכו'.
העוסק ולומר בדברי
חכמים ויקרים הם אצלו
ראוי לו להיות ביותר זכיר
בהם והגם כי אם נראהו
פעם אחת בלתי חש
עליהם נאמר כי שגגה היא
מ"מ כאשר יענה באולתו
לא נחמול ולא נכסה עליו.
כך היה מעשה בסומא
הלו שהקדים לומר רהוה
מסדר מתניית קמיה דמר
שמואל כפרשי" ו"ל שהיה
יודע משניות בגמרא
ומחזר עליהן שיהיו
סדורות בפיו דא"כ היה
מחבבן הרבה וכפעם
הראשונה כשראהו מר
שמואל עצב כשלא הניח
עיוני תבשילין א"ל סמוך
אדרי אבל כאשר חזר
והשלך אחרי גזיו הרבר
לשנה הבאה א"ל פושע
את כי אתה עוסק
בדבריהם ואיך זרז
בקיומם ואין לעשות נחת
רוח למסכיל פכלות קנינו.
וראה בדברי רש"י ו"ל איך
אמר כל זה בקצרו הנפלא

ליקוטים

שבת וא"כ לא שייך
לפוטרו משום שא"י
ממצות שבת שניתן
לישראל. וכבר הקדימו
מהר"ם שיי"ף בקושיא
זו ופי' בע"א וגם דבריו
דחוקים ע"ש. וכן מ"ש
הצל"ח בפ"י הגמרא
דכאן אינו מחזור שפי'
דהא דפריך א"ה לא
ליענש עובד כוכבים

הם היינו כשעבר על אזהרת יום ולילה לא ישבותו ושבת באיזה יום שיהיה לשם חג בעלמא דכיון דעובדי כוכבים אינם יודעים ממצות שבת שניתנה לישראל הם סוברים דאזהרת יום ולילה לא ישבותו לא להם נאמרה רק לישראל כמו כל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נשנית בסניי אלא דמזה שהזהירו ישראל על השבת שישבותו

נשמה יתירה. רוחב לב למנוחה ולשמחה ולהיות פתוח
לרוחה ויאלץ וישתה ואין נפשו קנה עליו: וינפש. דרשינן
ליה אזי על הנפש שהלכה לה: מסדר מתנייתא. שהיה
יודע [משניות] בגמרא ומחזר עליה לפני מר שמואל שיהיו
סדורות בפיו כעיקרן:

סמוך אדירי. דמערבנא
אכולא נהרדעא שהיה עירו:
לשנה. [לשנה] האחרת
וראש השנה היה שאין יכול
להניח ולהתנות:

נוטלין אותה הימנו, שגאמר (שמות לד) "שבת וינפש", פיון ששבת -
ווי, אבדה נפש. * **ההוא סמיא דהנה מסדר מתנייתא קמיה דמר**
שמואל. חזייה דהנה עציב. אמר ליה: אמאי עציבת? אמר ליה: דלא
אותיבי עירובי תבשילין. אמר ליה: סמוך אדירי. לשנה, חזייה דהנה

דף
טז:

חידושי נאונים

ימים עשה ה' וכו' ובלוחות האחרונות נאמר טעם
לשמירת שבת וזכרת כי עבד היית במצרים וכו' ע"כ צווח
וכו' לעשות את יום השבת. והרב במורה עמד בזה וביאר
כי בלוחות הראשונות נאמר שם הטעם על קדושת היום
בעצם מדוע נבחר זה היום לקדושתו לזאת ביאר כי ששת
ימים וכו' וינח ביום השביעי על כן ברח ה' את יום השבת
ובלוחות האחרונות ביאר הטעם מדוע נצטוו ישראל ע"ז
היום לקדש אותו על כן ביאר וזכרת כי עבד היית וכו'
ע"כ צווח ה' לעשות וכו'. ועדיין הדברים סתומים כי הלא
הם אחד. אבל בהיות כל עיקר קיום ישראל בגלות הוא
עקב קיום שמירת שבת ואלו היו האומות העולם ג"כ
שומרים את השבת אין זכות ישראל כ"כ ולהיות לטעם
הנאמר בלוחות הראשונות. גם האומות העולם היו ראויים
לשמירת שבת משא"כ להטעם הנאמר בלוחות אחרונות
האומות העולם אין להם עסק לקיום שבת כי לא היו
במצרים והנה קודם עשיות העגל ובמעמד הר סיני היו
ישראל חרות משעבוד מלכיות ולא נגזר עליהם גלות לכך
נאמר שם הטעם עבור כי ששת ימים וכו' אבל אחר מעשה
העגל בלוחות אחרונות אז נאמר הטעם יציאת מצרים כדי
שהאומות העולם לא יקיימו שבת ויהיה הקיום לישראל
בגלות ודו"ק (גאון יעקב):

עיון יעקב

כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה לגינתו וזה לשדהו
א"כ תורה מה תהא עליה והשיב לה הקב"ה יום השבת
הוא יום מנוחה יעסקו בה ע"כ ע"ש א"כ כיון שנתן שבת
בצנעא לפני א"ה יש להם תירוצ' על שלא רצו לקבל תורה
כיון שנצטוו יום ולילה לא ישבותו אין להם זמן לתורה
ולא ליענשו על שלא רצו לקבלה ותי' וכו' ודו"ק ותמצא
שהוא אמת ונכון ולק"מ:

על דעתם שישראל נצטוו על כך ולא הם ולא ליענשו אם
שובתין בשבת ע"כ. ול"נ דמעיכרא קושית מהרש"א אינה
קושיא דהא רש"י פי' וז"ל לא ליענשו עובדי כוכבים עליה
ואנן אשכחן שחזר הקב"ה להענישן על התורה והמצות
דכתיב וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן עכ"ל הרי
משמעות רש"י דאתורה ומצות קאי שלא רצו לקבלם.
ואיתא בטא"ח סימן ר"צ שאמרה תורה לפני הקב"ה

עין יוסף

שבת במרה ואז ניתן להם בצנעה וקושית הגמרא אי הכי
לא כו' הוא על שבת דמרה: **לשנה אחרת.** וראש השנה
היתה שאין יכול להניח ולהתנות (רש"י) דקדק לפרש כן

איום ולילה לא ישבותו (אור יקרות) אבל קשה לי איך שייך
לומר שניתן להם בצנעא הא נאמרה בעשרת הדברות
ומבואר בתורה כמה פעמים. ואפשר שקודם מ"ת נצטוו על

עלה היינו כשעבר על אזהרת יום ולילה לא ישבותו ושבת באיזה יום שיהיה לשם חג בעלמא דכיון דעובדי כוכבים אינם יודעים ממצות שבת שניתנה לישראל הם סוברים דאזהרת יום ולילה לא ישבותו לא להם נאמרה רק לישראל כמו כל מצוה שנאמרה לב"נ ולא נשנית בסניי אלא דמזה שהזהירו ישראל על השבת שישבותו

פירושו (דשם) [לשם] מצות שבת בראשית אתמהה, והלא בפירוש אמרו שם בסנהדרין דף נ"ח [ע"ב] דאפילו בשני בשבת, וכוונת הרמב"ם בפ"י מהלכות מלכים [ה"ט] הוא ששבת לשם חג, לאפוקי אם שבת מחמת שלא היה לו שום מלאכה וישב בטל אינו חייב, אבל אם שבת באיזה יום שיהיה מחמת שרצונו לעשות לו יום זה יום חג חייב, ומה לי אם יודע ממצות שבת בראשית או אם אינו יודע והוא מעצמו עושה לו יום חג לשבות בו, ואם כן נסתר תירוצו של מהרש"א.

אבל הנלע"ד דהרי קי"ל [סנהדרין נט.] נאמרה לבני נח ולא נשנית בסיני לישראל נאמרה ולא לכן נח, וכיון דמה שנאמר יום ולילה לא ישבותו [בראשית ח' כ"ב] לא נשנית בסיני היה לנו לומר דלישראל נאמרה האזהרה זו ולא לכן נח. אלא דאי אפשר לומר כן שהרי ישראל אדרבה הוזהרו לשבות בשבת, וזה דוקא מכת מצות שמירת שבת, אבל שביתת המועדים יכול להתקיים עם אזהרת יום ולילה לא ישבותו, שהרי כמה מלאכות אוכל נפש שהותרו וכן קי"ל בהרבה מלאכות [לעיל יד.] מתוך שהותרו לצורך הותרו שלא לצורך א"כ יכול לקיים מצות המועד ואעפ"כ יכול לקיים יום ולילה לא ישבותו, וכן אפילו ביה"כ אם אמרינן אין עירוב והוצאה ליה"כ א"כ יכול לקיים מצות יוה"כ ואעפ"כ לקיים אזהרת לא ישבותו שהרי גם הוצאה מלאכה נחשבת, אבל ממצות אזהרת שבת שניתנה לישראל חזינן שאזהרת יום ולילה לא ישבותו לא לישראל נאמרה ונשארה לבני נח, אבל כיון שאין העכור יודעים ממצות שבת שניתנה לישראל הם סוברים שאזהרת יום ולילה לא ישבותו לישראל נאמרה ולא לב"נ א"כ לא ליענשו עכור"ם אם שבתו.

שם אם צלאן נכרי וכו' עיין בפ' אין מעמידין [ע"ז] דף ל"ח ע"א לא גרסי התוס' [ד"ה דגיס] נכרי, ועיין מהרש"א שם שכיון שכבר אמר שאין בה משום בישולי נכרים והם מותרים באכילה מהי תיתי לא יהיה סומך עליהם משום עירובי תבשילין, ועיקר הרבנותא דאף דקורם בישולם ג"כ ראויים לאכול מחמת מלחם אפ"ה מקרי תבשיל ע"י הבישול, ואין בזה שום רבותא יותר בצלאן נכרי מצלאן ישראל. ואנ"י אומר שיש לקיים הגרסא ורבנותא יותר יש בצלאן נכרי, משום דאיכא למימר דספוקי מספקא ליה אם זה מקרי תבשיל כיון שגם קודם שצלאן ג"כ היו ראויים מחמת מלחן, ולכך לענין בישולי נכרים שרי לאכל דבאיסור דרבנן אזלינן לקולא ואמרינן דאין הצלי עושה בישול אחר המליחה וכן אם ישראל צלאן, ולענין עירובי תבשילין שהוא ג"כ מדרבנן אזלינן לקולא ואמרינן שמקרי תבשיל וסומך עליו משום עירובי תבשילין, אבל אם צלאן נכרי ולסומך עליהם משום עירוב תבשילין א"א לנו למעבד תרי קולי דסתרי אהרדי, שהרי ממ"נ אם מקרי תבשיל הרי הם אסורים באכילה משום בישולי גוים, ואם לא מקרי תבשיל ומותרים משום בישולי גוים אינו ראוי לעירובי תבשילין, קמ"ל שאפילו צלאן נכרי סומך עליהם משום עירוב וכמ"ש הר"ן [ח: ד"ה סומך עליהם] כאן, וז"ל הר"ן סומך עליהם וכו' שאעפ"כ שאין בו משום בישולי גוים לאו משום דלא הוי תבשילין אלא דהתם משום אקרוי דעתא הוא, וכל שהוא נאכל חי אין בבישולו משום אקרוי, ומ"מ כיון דתבשיל מיהא הוה סומכין עליו משום עירובי תבשילין. שוב ראיתי בשיטה מקובצת כתב שקמ"ל אף דהוה כתרתי דסתרי אהרדי יע"ש, והוא כמ"ש אלא דאני הסברתי דאי הוה קמ"ל כל חדא בפני עצמו הוה אמינא דספיקא הוה וכו"ל.

תבשילין, יש לנו לדקדק כיון שזה היה ביי"ט ואם היה אז חל יו"ט בערב שבת קשה למה הצריכם לשלוח מנות משלהם די שיטרו עבורם ואותן שלא עירבו יקנו קמחם לאותן שעברו וכן בשר שלהם והם יאפו ויבשלו עבורם כמבואר לקמן דף י"ז ע"א, וע"כ צריכין אנו לומר שעובדא דא היה בשבת ששוב לא אפשר לבשל ור"ה היה, ויום הששי היה יום שלשים של אלו והיה מצפים לעדים והיו צריכין הכל להניח עירובי תבשילין בחמישי אולי יתקדש מחר ויהיה יו"ט ויבשלו ע"י עירובי תבשילין, ואותן שלא הניחו עירוב לא היו ראויים לבשל ביום הששי לצורך שבת כי אולי יתקדש היום ואין אופין ומבשלין מיו"ט לשבת בלא עירובי תבשילין, ואירע שלא באו עדים ונתקדש יום המחרת, וצוה לשלוח מנות לאין נכון דהיינו למי שלא ראוי אתמול להכין לפי שלא הניח בחמישי עירובי תבשילין. ועכ"פ זה המאמר ושלחו מנות היה ביום שבת קודש, והנה אם לא היה דבר זה כתוב בקרא רק שהיו דברים אלו דברי ר' אליעזר שהוא אמר זה שישלחו מנות למי שלא הניח עירובי תבשילין, א"כ ע"כ יום זה שדרש היה יום שבת קודש, א"כ הוה קושיית הגמרא לדוכתא איך אמר שעוסקים בחיי שעה, ואי משום שסובר שמחת יו"ט רשות, הלא בפסחים דף ס"ח ע"ב אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכס. ולכן פירש"י שמקרא הוא בספר עזרא ועל עזרא קאמר כאן שאמר ושלחו מנות לאין נכון לו למי שלא הניח עירובי תבשילין אבל ר"א לא צוה על זה, אלא דקשה א"כ למה אמר ר"א לתלמידיו הך ושלחו ודי שהיה אומר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים כי חדות ה' הוא מעוזכם, ולכן פירש"י מקרא הוא בעזרא עד כי חדות הוא מעוזכם ולא היה יכול לדלג באותו פסוק לומר תחלת הפסוק וסופו ולדלג אמצעי, לכך אמר להם כל המקרא כמו שהוא בספר עזרא.

דף ט"ז ע"א מאי משמע דהאי חק לישני דמזוני הוא. ובמס' ר"ה ריש פרק ראווה ב"ד [כ"ה:] דריש האי חק על קידוש החודש אפילו קיבלו עדות מבעור יום אין מקדשין בלילה, אף שבדיני ממונות גומרינן בלילה גלי רחמנא חק שהוא גמר דין דהיינו מקדש שג"כ צריך להיות ביום. וכבר הרגיש בזה הפני יהושע שם במס' ר"ה [ד"ה שם בגמ' ואימא] ואמר דרב תחליפא באמת על דרשה דשם פליג, והא דאין מקדשין בלילה היינו משום דסובר דקידוש החודש דינו כדיני נפשות שגם גמר דין אינו בלילה. ואני אומר דהאי רב תחליפא ודאי תליא באשלי רברבי, דלמ"ד הכל נידון בר"ה א"כ מאי אריא מזונות, ועיין במהרש"א בחידושי אגרות כאן, וא"כ הך דר"פ ראווה ב"ד דדריש האי חק על קידוש החודש סבר כהאי תנא דהכל נידון בר"ה, ורב תחליפא באמת לא דריש האי חק על קידוש החודש, והא דאין מקדשין החודש בלילה איבעית אימא דס"ל כר' מאיר בסנהדרין דף ל"ד ע"ב דאף דיני ממונות אין גומרינן בלילה דמקיש ריבים לנגעים, או דבאמת ס"ל דגם קידוש החודש גומרינן בלילה ואם נתקבל העדות ביום מקדשין בלילה, ועיין בחידושינו לקמן דף י"ז ע"א.

שם לא ליענשו נכרים וכו'. הקשה מהרש"ל דהיכי אשכחן שנענשו נכרים על השבת ותירוצו דחוק, ומהרש"א תירץ דקי"ל עכור"ם ששבת חייב מיתה והיינו לשם מצות שבת כמו שפירש הרמב"ם בהלכות מלכים, וכיון דלא ידעי נכרים דאיכא מצוה בשמירת שבת לא ליענשו אם שבת, ע"כ דברי מהרש"א. ואני תמה על דבריו ואטו הא דגוי ששבת

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו שני לוחות כעדות
 ע"י מורי ז"ל צהפלאה על התורה, ולפני
 ז"ל דקמ"ל שלא נחקדשו ישראל ע"י קבלת מרע"ה
 הלוחות ולא כי אירוס"י ע"י שליחות קבלתו, שברי
 נתן לו ולא אמר לו מידי ואי משיס שבי עסיקי
 בלותו ענין ז"ל שברי ויתן אל משה ככלותו לדבר
 ולא בעסקם בלותו ענין, ואי תימא במקדש צעיר
 לא צעי למימר ביינו אי כתי צעיר כתי את מקדשה
 לי ה"י אי כי כתי בלותו ואתה כתי לי ממלכת
 כהנים וכדומה, אך בלותו לא כתי אלא חגי בעליך
 ואישך אנכי ה' חלקיך לא יהי לך וכדומה ביינו לוחות
 העדות שהוא רק יעוד והתראה ולא לשון קידושין
 ע"כ לא נחארכו בקבלתו. [תקפ"ט].

כתובים באלצב חלקים, י"ל בזה פסוק ובי' חס
 שמוע תשמע וגו' כל המחלח אשר שמתי
 במלרים לא חשים עליך כי אני ה' רופאך [שמתי
 ע"י] וקשה פשיטא שלא ישים, ועוד חס לא ישים מה
 לורך לאני ה' רופאך, הנה לפני זה כתיב ושם נפכו
 פירש"י [רמב"ן] שהראה הקב"ה שרופא במכה
 עלמה שהמחיק מי מרים צען הרדופני, והענין כי
 אחז"ל כמה לקו באלצב עשר מכות כי מדה חלצב
 חלקי שלקה המלרים ה' של עשר מכות, ואותה מדה
 גופי חלצב חלקי כחצב עשרת הדברות ויתחמץ לב
 ישראל לאמור חלילה שעשרת הדברות הם לרעה ע"י
 חלצב חלקי שבו [לקו] עשה ^{009/07/2018} ע"כ הראש הקב"ה
 שמוחץ ורופא בדבר אי ומה שהוא סם המוח למלרים
 הוא בעלמו סם חיים לישראל והיינו כל המחלח אשר
 שמתי במלרים ע"י חלצב חלקי לא חשים עליך כי
 אני ה' רופאך ע"י אותו החלצב עלמו רפחות הכי
 לשריך ושיקוי נעלמותיך ונכל בשרו מרפא ונכון לפע"ד.
 [תקי"ף].

כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא
 ידענו מה היה לו דרשו חז"ל מדאמרו כי זה
 משה שהראו באלצב מעתו בלויר כאלו מת כפירש"י,
 וז"ע א"כ איך אמרו לא ידענו מה היה לו הלא לפי
 דעתם ידעו והראו באלצב שמה מוטל במטה וז"ע
 לכאורה, וגלע"ד ליישב בעזכ"י, הרמב"ן כי שרנו לעשות
 כבוד חונה בצורת גוי להיות מנהיג במקום מרע"ה
 לעמוד בין ה' וביניהם כי לא האמינו שהי"ת משגיח
 עליהם בלי חמאני, והנה ק' דלמא יהי אהרן במקום
 מרע"ה ומהי"ת לעשות לורה, אך כמה בודאי האמינו
 עד עכשיו כי השי"ת שוכן בקרב ישראל בלי חמאני
 אך מרע"ה ראש מנהיגם וכשיסחלק הוא יבוא אחר
 במקומו, אמנם עכשיו שעלה מרע"ה ואמר סוף מ'
 יום הוא צא והנה צסופס של מ' יום הביע זמני
 לפעור מן העולם ומת ולא שז וק' וכי המכוה כל
 קויות ית"ש לא ידע שלסוף מ' ימות ולא יחזור לע"כ

מלרים [כשצת ק"ת:] וממילא ועמדו זרים ורעו
 לאנכם ויהי כל השצות שצת דברי ר"י צ"ר יוסי
 חלמלא שעשה עלמו כהדיוט לדברי הורה לא כי מטב
 את הנה כ"ל עבדיו ומשרתי [שם י"ב:], והיינו
 ושמרו צ"י את השצת כדי שעי"ז לעשות את השצת
 לדורותם שגם ימי החול יהי להם כשצת כי יעמדו
 זרים ורעו לאנכם. [תקצ"ן].

לחזרתם צרית עולם מכאן למדו פראד"מ דמילא
 דוחה שצת מגז"ש חות צרית דורו
 ודורשי רשומות אמרו צני ישראל את השצת ר"ת
 צי"א"ה שישמרו ציאתן עד יום השצת עונת ת"ת,
 ומבואר פי המפלת המשמש מליל ד' ואילך לא יארע
 לו לידה בשצת ע"כ ושמרו צ"י את השצת שישמרו
 עונת ת"ת וממילא ישמרו לדורותם צרית עולם שלא
 יערכו לחלל שצת למול צניהם, והא"ש דמרע"ה צ"י
 ויקבל לא ח"ל זה, משום דאז כבר ה' מנודים ממעשי
 עגל ואסורים בחשמים המיעה ואפי"ג דש"ס פי' ואלו
 מגלחין [ט"ו:] דחה מנודה לשמים מותר צח"ה ומש"ה
 שמשו מעותיהם במדבר מ"מ ביינו אחר שאמר הקב"ה
 למרע"ה ושצ אל המחנה ומאז לא ה' מנודים רק
 לשמים ולא למשה אבל מחרת יו"כ כשאמר פי' ויקבל
 עדיין ה' אהלו חוץ למחנה ובי' מנודים גם למשה
 ואסורים צח"ה ע"כ לא הולך לומר ושמרו כו"ל.
 [תקצ"ן].

שבת וינפש דרשו חז"ל [צי"ה ט"ז.] כיון ששצת
 וי' אצרה נפש רמו לנשמה יחירה שיש בשצת
 ונאצרה צמולאי שצת, טעם שרמח צכאן וצלשין וי'
 אצרה נפש כי זה ה' דיצור האחרון שדבר הקב"ה
 עם מרע"ה בהיותו צהר ושם אמר לי לך רד כי
 שיחת עמך ובאותה שעה עשו למטה העגל ח"ל הקב"ה
 למעלה וי' אצרה נפש לך רד, והענין כי נשמה יחירה
 היא אותן הכתרים שקשרו להם ס' רבוע מלאכי השרת
 נגד נעשה ונשמע ושוצ הורידו עדים מהר חורב וניתנו
 כולם למרע"ה ומשם קרן עור פניי [שצת פ"ח.],
 ובכל שצת נותן מרע"ה לשומרי שצת נילוף מחלק
 כחרו ומחזירו לו צמ"ק ועל זה אומרים ישמח משה
 במחנה חלקו במחנה של חלקו ח, וע"כ קודם העגל
 לא ה' בשצת נשמה יחירה ולא ילאה ממנו צמ"ק
 כי ה' לכל שני כתרים תמיד עמו רק אחר שעשו
 העגל נחחדש זה ע"כ אמר הקב"ה וינפש. [תלד"ק].

ח) בס' מדבר קדמות מערכת מ' אות כ"ג בשם ס' הלוקסיים
 מגורי האר"י זצ"ל: משה רבינו ע"ה קבל כל הכתרים שהיו
 לישראל וכו' ובכל שבת מחזירים לישראל וד"ש ישמח משה
 במתנת חלקו ע"ש, וע"י במכתב סופר חלק א' דף מ"ה בסוף
 דרוש ל"ב.

ז' זכור את-יום השבת לקדשו: ששת ימים תעבד ועשית כל-מלאכתך: ז' הוי דכיר ית יומא

דשבתא לקדשותיה:

07/07/2018

ח. שתא יומין תפלה, ותעבד כל עבדתך:

רס"ג (ז) לקדשו, וקדשהו.

רשבים (ז) זכור את יום השבת, כל זכירה עונה על ימים שעברו, זכור ימות עולם וגו' בהנחל עליון גוים (דברים לב ז-ח). זכור את היום הזה (לעיל יג ג) לעולם, כי לשעבר ביום הזה יצאתם ממצרים. זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך וגו', ובחורב [וגו'] (דברים ט ז-ח). זכור רחמך ה' וחסדיך כי מעולם המה (תהלים כה ו). אף כאן זכור את יום השבת של ששת ימי בראשית כמו שמפרש והולך כי ששת ימים עשה ה' וגו' (פסוק י) כמו שכתוב כאן. ולפיכך נכתב כאן זכור כדי לקדשו להיות שובת ממלאכה.

רמב"ן הראשונות היו שומעין הדבור ומבינין⁷⁸ אותו ממנו כאשר יבין אותם משה, ועל כן ידבר עמהם כאשר ידבר האדון אל עבדו כמו שהזכרתי⁷⁹, ומכאן ואילך בשאר הדברות ישמעו קול הדבור ולא יבינו אותו, ויצטרך משה לתרגם להם כל דבור ודבור עד שיבינו אותו ממש, וכך הם⁸⁰ מפרשים משה ידבר והאלהים יענו בקול (לעיל יט יט) ועל כן היו בהם⁸¹ דברי ה' עם משה שיאמר להם כן, והכונה היתה בזה כדי שיהיו כלם נביאים באמונת ה' ובאסור ע"ג כאשר פירשתי⁸², לפי שהם העיקר לכל התורה והמצות, כמו 78 לפי זה מה שאמר ר"ל אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמעום, מלח שמעום כוללת שמיעת און והכנת הלב, ולא היתה לישראל שמיעה והכנה מפי הגבורה כי אם בשתיים ראשונות והשאר שמעום מפי ה' אבל לא הבינו אותם, ולכן הוצרך משה להבינם להם (בחי''). 79 לעיל יט יט. 80 [חז"ל הנ"ל]. 81 בשאר הדברות. 82 לעיל יט ט.

חזקוני (ז) זכור את יום השבת, כיון שנותן טעם לזכירתו של שבת יותר משאר דברות, כדכתיב: כי ששת ימים וגו' (פסוק י), לפי שכל הדברות חייב אדם לשמרם משקול הדעת לבד משבת, נופל בו לומר "זכור" שאין לשון זכירה משמש להבא אלא לשעבר. ובמשנה תורה שנותן טעם לשמירת שבת: למען ינוח וגו' (דברים ה יג), נופל בו לומר "שמור". ד"א זכור את יום השבת, שנחת' לך במרה, לפיכך נופל בו לשון זכירה. ד"א זכור את יום השבת, בכל יום זכרהו אי זה יום הוא מהשבוע שנצטוו לקדשו, וכל זה בשביל שתשמור את יום השביעי. ולשון הזכירה כולל גם השמירה, שהרי כשאמר "זכור" הבינו כל השומעים כי פ"י כמו "שמור", וכאילו נאמרו בבת אחת²³, כאן פרש"י זכור ושמור בדבור אחד נאמרו וכו'. וא"ת היכי דמי זכור ושמור למחללה מות יומת, וביום השבת שני כבשים²⁵, אלא י"ל זכור היינו מצות עשה ושמור היינו מצות לא תעשה²⁶, כמו ששנו רבותינו²⁷: כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא לא תעשה, ובא לומר שנשים חייבות בקדוש היום דבר תורה²⁸, שכל שישנו בשמור ישנו בזכור.

(ח) ועשית כל מלאכתך, הרבה ממלאכתך²⁹, דוגמא את כל מגפותי (לעיל ט יד).

23 [ראה ראב"ע האריך לעיל פסוק א ליר הע' 36]. 24 וכן מחללה מות יומת, וביום השבת שני כבשים וכו' (רש"י). 25 כלומר: שאין ענין זכור ושמור בענין האחרים שכולם סותרים זה את זה כי האחד בא לאסור אבל חבירו בא להתיר, אבל זכור ושמור שניהם באים לאסור (ריב"א בהעתיק את ביאור רבינו בשמו). 26 כלומר: זכור ושמור נמי סותרין זה את זה, שזכור מצות עשה שפוטט נשים מקדושת שבת דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות, ושמור היינו מצות לא תעשה וכו' (ריב"א בשם רבינו). 27 עירובין צו א. 28 [ברכות כ ב]. 29 ולא יתכן לפרש "כל" מלאכתך ממש.

(ז) **זכור**, זכור ושמור בדבור אחד⁵⁰ נאמרו, וכן: מחללה מות רש"י יומת (להלן לא יד), וביום השבת שני כבשים (במדבר כח ט), וכן: לא תלבש שעטנו (דברים כב יא), גדילים תעשה לך (שם י ב), וכן: ערות אשת אחיך (ויקרא יח טז), יבמה יבוא עליה (דברים כה ה), הוא שנאמר: אחת דבר אלהים שתיים זו שמענו (תהלים סב יב)⁵¹, זכור, לשון פעול הוא⁵², כמו: אכול ושחור (ישעיה כב יג), הלוך ובכה (ש"ב ג טז), וכן פתורנו: **חנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נודמן לך חפץ יפה תהא מזמינו** לשבת⁵³, ועשית כל מלאכתך, כשחבא שכת, יהא בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה⁵⁴, שלא תהרהר אחר מלאכה.

50 מכילתא כחדש פ"ו. 51 [כ"ה גס במכילתא, אבל במקרא: שתיים זו שמעתי]. 52 ר"ל לשון מקור הוא, וכדי שלא תקשה לכתוב זכור על זה משני רש"י: "וכן פתורנו חנו לב וכו'", ור"ל אילו הוי כתיב זכור בשוא לא היה נשמע דבכל עת הוצרך ליתן לב לזכור את יום השבת רק שעה אחת קודם השבת, אבל עכשיו דכתיב זכור בקמץ והיינו לשון מקור א"כ בכל עת זמנו הוא (באר רחובות). 53 [מכילתא שם. ועי' רמב"ן]. 54 מכילתא שם.

בע"ג¹⁶ ובנשיאות השם לשוא¹⁷, ורבים חושבים, כי הנושא השם לשוא לא עשה עבירה גדולה, ואני אראה להם כי היא קשה מכל הלאוין הבאים אחריו. כי הרוצח והנואף, שהם עבירות קשות לא יוכל כל עת לרצוח ולנואף, כי יפחד. ואשר הרגיל עצמו להשבע לשוא, ישבע ביום אחד שבועות אין מספר. וכל כך הוא רגיל בעבירה הזאת שלא ידע שנשבע, ואם אתה תוכיחנו למה נשבעת עתה, אז ישבע שלא נשבע מרוב רגילותו בה, כי לפני כל דבור שידברו יקדימו השבועה, והוא להם לשון צחות. ואילו לא היה בישראל רק זאת העבירה לבדה, תספיק להאריך הגלות ולהוסיף מכה על מכותינו. ואני אראה שגוענם, כי הרוצח, אם רצח אויבו, מלא תאותו בנקמתו. גם הנואף כן לפי שעתו, והגונב מצא הנאות לצרכו, ועד שקר להתרצות או להתנקם. והנה הנשבע לשקר בכל עת שאין עליו שבועה¹⁸, הוא מחלל שם שמים בפרהסיא בלא הנאה שיש לו.

(ז-י) זכור, טעם לקדשו, הוא הכתוב ששת ימים תעבד. וככה פ"י 16 אל קנא פקר עין אבות (פסוק ה). 17 כי לא ינקה (פסוק ו). 18 מתוך הרגל הוא נשבע גם בדבר שאין צורך להישבע.

הנשיאים השם. ואחר שנים רבות קרובות מארבע מאות שנה⁸⁸ לא נקה השם את שאול⁸⁹ שהמית את הגבעונים, בעבור שנשבעו להם בני ישראל⁹⁰ ובאמת המיתם שאול, כי כל הנמצא בנוכח הרג 88 [ראה סדר עולם פ"ב]. 89 ש"ב כא. 90 שלא להמיתם.

(ז) זכור⁵¹ את יום השבת, ה"ה תמיד זכור את יום השבת בעסקיך בימי המעשה, כמו "זכור אשר עשה לך עמלק" (דבר' כה יז), "שמור את חדש האביב" (שם טז א), לקדשו, וזה תעשה כדי שתוכל לקדשו. הזכיר שיסדר האדם עסקיו בימי המעשה, באופן שיוכל להסיח דעתו מהם ביום השבת.

(ח) ששת ימים תעבד, בעסקי חיי שעה שהם עבודת עבד בלי ספק, שרוב ענינם הוא היות מצטער האדם על "עולם שאינו שלו"⁵², ועשית כל מלאכתך, ההכרחית למסתפק.

51 (ולא אמר "זכור" לשון ציווי). הוראתו לזכור תמיד. הש' רמב"ן. 52 [כלומר עבודה קרויה מה שאינו הכרחי, שזה כעבודת עבד].

רמב"ן

הוא מזכירו גם במאכליו ואוכל לכבוד שבת כל ימי חייו, והלל רמב"ן עצמו מודה במדרש של שמאי, אבל היתה בו מדה אחרת במאכלים מפני שכל מעשיו היו לשם שמים, והיה בוטח בה' שימין לו לשבת מנה יפה מכל הימים. אבל לרבותינו עוד בו מדרש ממלת לקדשו, שנקדשהו בזכרון כענין וקדשתם את שנת החמישים שנה (ויקרא כה י'), שהיה טעון קדוש ב"ד לומר ביובל מקודש מקודש¹⁵, אף כאן צוה שזכור את יום השבת בקדשנו אותו. וכך אמרו במכילתא¹⁶, לקדשו, קדשהו בכרכה, מכאן אמרו מקדשין על היין בכניסתו, אין לי אלא ליום, ללילה מנין, ת"ל ושמרתם את השבת (להלן לא יד), וזהו קדוש היום והוא מן התורה, אינו אסמכתא. וכך אמרו¹⁷ נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה, וזה על קדוש הלילה, לפי שכל הטענות קדוש מתקדשים בכניסתן פעם אחת, כגון קדוש החדש, וקדוש היובל, אבל ביום אסמכתא, ואין אומר בו מקודש כלל שדיינו בפעם אחת בכניסתו, וכן על היין אסמכתא ואינו קבע כלל, ובגמרא פסחים¹⁸ אמרו זכור את יום השבת לקדשו, זכרהו על היין בכניסתו, אין לי אלא ביום, כלילה מנין, ת"ל את יום השבת, האי תנא מהדר אלילא ונסב ליה קרא דיממא, ועוד עיקר קדושה כלילה הוא, אלא הכי קאמר זכור את יום השבת לקדשו זכרהו על היין בכניסתו אין לי אלא כלילה ביום מנין, ת"ל את יום השבת, וכן הברייתא שבמכילתא נתרץ בה אין לי אלא כלילה שהוא עיקר הקדוש ליום מנין וכו'¹⁹, אסמכתא בעלמא, ומשם תלמוד שהמצוה הזאת למדה ממלת לקדשו, אבל זכור את יום השבת מצוה לזכור תמיד בכל יום כמו שפירשנו, אלא שכל מצות הזכירה²⁰ במנין אחד בחשבון רמ"ח מצות שנצטוונו, ודע זה. (ח-ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ענין עבודה היא מלאכה שאינה להנאת הגוף כאוכל גפש וכיוצא בה, כענין שנאמר ובכל עבודה בשדה (לעיל א יד), כי תעבוד את האדמה (בראשית ד יב), ונעברתם ונזרעתם (יחזקאל לו ט), וכאשר אפרש²¹ עוד בע"ה. ולכך אמר ששת ימים תעבוד את האדמה ועשית כל מלאכתך, אשר היא לצורך גופך ולהנאתך, כענין את אשר תאפו אפו (לעיל טז כג), ובשבת לא תעשה שום מלאכה. אתה ובנך ובתך, הקטנים, הזהירנו בשבת שלא יעשו הבנים הקטנים מלאכה לדעתנו וברצוננו. ועבדך ואמתך, העבדים שملו וטבלו שחייבין בכל דיני השבת כישראל, כמו שאמר במשנה תורה למען ינוח עבדך ואמתך כמון (דברים ה יג), ואלו חייבין בכל המצות כנשים כמו שמפורש בדברי רבותינו²², וראוי היה שיזהיר להם בעצמם כי הם עצמם מצווים בשבת, אבל דבר הכתוב עמנו מפני שהעבדים ברשותנו לומר ששבתתם עלינו ואם לא נמנעו אנחנו נענשים עליהם, ועוד בעבור שעם ישראל ידבר אלהים בכל עשרת הדברות. וגרף אשר בשעריך, על דרך הפשט גרף שער לעולם הוא גר תושב שבא לגור בשערי עירנו וקבל עליו שבע מצות בני נח, והוא הנקרא גר אוכל נבלות שאמר בו הכתוב לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה (דברים יד כא), ולכן

11 יום ראשון קורין יום החמה יום שני יום הלבנה וכן כולם (זה ינחמנו).
12 [ראב"ע פ"י הארוך לעיל פסוק א ליד הע' 39]. 13 ר"ל מה שאנו מפרשים המצוה לזכור בכל יום ע"ד שאמרו אל תהא מונה בדרך שאחרים מונים וזהו מדרשו של שמאי: זכירה עד שלא תבא. 14 כיצא טז א. 15 ע"י ר"ה ח ב: שנים אחת מקדש, וברש"י: כשנשת יובל נכנסת מצוה על ב"ד לומר מקודשת השנה, והשוה רבנו בריקרא כה י. 16 בחדש פ"ז. 17 ברכות כ ב. 18 קו א.
19 בהעמק שאלה להנצי"ב (יתרו שאילתא נד אות א) הקשה כמה קו' על פ"י הרמב"ן במכילתא [אמנם בספר והזהיר כה ב ובמדרש תנאים דברים דף כא גורסים בהדיא במכילתא כפירוש הרמב"ן, אין לי אלא קדושה ללילה קדושה ליום מנין, ראה מכילתא מהדר' הורוויץ עמ' 229]. 20 שנהיה מונים כל הימים לשם שבת ושנקדשהו בכרכה בכניסתו. 21 ויקרא כג ז. 22 חגיגה ד א.

ועושיין בו דין⁹⁷ כגון מלקות ומיתה, ואין עושיין בו דין במצות עשה⁹⁸ כלל אלא במורדין כמו לולב וציצית איני עושה, סוכה איני עושה, שסנהדרין היו מכין אותו עד שיקבל עליו לעשות או עד שתצא נפשו⁹⁹. וכתב רש"י בפ"י זכור, תנו לב לזכור תמיד את יום השבת שאם נודמן לו חלק¹ יפה מזמינו לשבת, וזהו ברייתא היא ששנויה במכילתא² כך, רבי אלעזר בן חנניה בן חזקיה בן גריון אומר זכור את יום השבת לקדשו ותהא זוכרו מאחד בשבת שאם נודמן לך חלק יפה תהא מתקנו לשבת. אבל בלשון יחיד היא שנויה, ואינה הלכה, שהרי בגמרא אמרו³, תניא אמרו עליו על שמאי הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, כיצד מצא בהמה נאה אומר תהא זו לכבוד שבת, למחר מצא אחרת נאה הימנה מניח השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו כל מעשיו היו לשם שמים, שנאמר ברוך ה' יום יום יעמס לנו (תהלים סח כ). תניא נמי הכי בית שמאי אומרים בחד בשביך לשבתיך, וב"ה אומרים ברוך ה' יום יום יעמס לנו. ובמכילתא אחרת⁴ שמאי הזקן אומר זכירה עד שלא תבא, שמירה משתבא, ומעשה⁵ בשמאי הזקן שלא היה זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זה לשבת כלי חדש אומר זה לשבת. אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה בו שהיה אומר כל מעשיך יהיו לשם שמים, והלכה היא כדברי ב"ה⁶. ועל דרך הפשט אמרו שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחה ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד יזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הזה כמו שאמר כי אות היא ביני וביניכם (להלן לא יג), וזה עיקר גדול באמונת האל, וטעם לקדשו, שיהא זכרוננו בו להיות קדוש בעינינו, כמו שאמר וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובר (ישעיה נח יג). והטעם שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשנו בדרכי ה' וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת (מ"ב ד כג), שהיה דרכם כן, וכך אמרו רז"ל⁷ מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. וזה טעם שביתת הבהמה שלא. תהא בלבנו מחשבה עליה, ולכך אמרו ז"ל⁸ שהשבת שקולה כנגד כל מצות שבתורה, כמו שאמרו בע"ג⁹, מפני שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחדוש ובהשגחה ובנבואה. ובמכילתא¹⁰, רבי יצחק אומר לא תהא מונה בדרך שהאחרים מונים אלא שתהא מונה לשם שבת. ופירושה שהגויים מוניין בימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו, או על שמות המשרתים כנוצרים¹¹, או שמות אחרים שיקראו להם, וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוונו בו לזכור תמיד בכל יום וזה פשוטו של מקרא, וכך פירש ר"א¹². ואומר אני שזהו מדרשו של שמאי הזקן¹³ שפירש מצות זכור עד שלא תבא, כלומר שלא נשכחהו בשום פנים, אבל הזכירו בברייתא¹⁴ עוד מדת חסידותו שהיה

97 כי כשיעבור על המדה ההיא תחול עליו (רקאנטי). פ"י המדה עצמה שהיא מדת הדין היא תחול עליו ופוגעת בו (באור הלבוש). 98 היוצא ממדת רחמים חרץ ממדת מרדות שהיא מדרבנן. פ"י שכחם גם כן תורה שבעל פה שהיא דין (שם). 99 כתובות פו א-ב. 1 ברש"י: חפץ. 2 בחדש פ"ז. בשנויים קלים. 3 כיצא טז א. 4 מבילתא דרשב"י לפסוק שלפנינו בשנויים קלים. 5 שם: ואמרו עליו על שמאי. 6 ע"י ברא"ם שתירץ שלא נחלקו בית הלל עם בית שמאי אלא בענין המאכלות. ולכן אם יהיה הלכה כבית הלל אינו אלא בענין המאכלות. שהם דבריו המצויים תמיד וראוי לומר עליהם ברוך ה' יום יום, אבל הברייתא של המכילתא האחרת שהמחלוקת שבין שמאי הזקן והלל הזקן היא על התפצוץ הנאים והכלים החדשים שאינם מצויים תמיד, ולא מצינו שנחלקו בהם בית שמאי ובית הלל נימא בהו הלכה כשמאי הזקן. וע"י בנור אריה. 7 ר"ה טז ב. 8 יתר' ברכות פ"א ה"ה. 9 ע"י חולין א ויראה רש"י להלן כג יב. 10 בחדש פ"ז.

(א) [לעיל יוד: כ"ג כג:];
(ב) כ"ג כג: (ג) שנת קכב.
[לעיל יוד: (ד) עיין חוסי'
שבת מט ע"א ד"ה
טומניק, (ה) [שנת קכב,
קדק. מוספתא פרק א],
(ו) [מוספתא פרק א],
(ז) [ענין טעם דנקט עמ"ש
הב"י א"ת סי' מה
ד"ה יחול להוליד],
(ח) [מוספתא פרק א],
(ט) גריכות דף ט. ויש"ל,
(י) שבת קכב ע"ב.

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בשני
קנין. עיין לקמן דף כה
ע"פ רש"י ד"ה ומנא:

ליקוטי רש"י

רוב וקרוב ה"ד אחר
הרוב. אם נא דבר
לפניו יש בו הלך אחר
הרוב והוא כן ואם הלך בו
אחר הקרוב אלו כן הלך
אחר הרוב ואע"ג
דמרייהו דלורייתא רובא
דלורייתא דכתיב אחרי
רבים להטות וקורבא
דלורייתא דכתיב ויהי
העיר הקרובה וגו' [ב"ב
כג:]. בדרך. שיש דף לפני
השוקן בולט ויוצא ממנו
ושם גליון ויושעין יונים
דמעמלא מדיר שריאס
ליכנס לקן מפני שאומן
שקן מגרשים את כל הצא
אלהן וכשיוצאין משוקן
אלו נכנסין הלכך מיישעין
שמה מן הדף בלא לקנין
הלכך אסורים דהו' להו'
כלהו קרובים שדקף וסגן
הלכך זיל צמר רובא וליעיל
י. דישוין. כ"ש וכו'
שמלקו בנטולין את העל
לקצב עליו בשר צי"ט.
שקצב ע"יו בשר.
עשה לצורך שמחת יו"ט.
שאסור דלעילוי. דהאי
דקשרי ב"ה משום שמחת
יו"ט קשרי [שבת קכג].

ביצה

פרק ראשון

ביצה

יא.

עו א ב ג מ"י פ"ג
מהלכות יו"ט הל' ו
טו"ש"ע א"ת סי' מה סעיף
ד:
עו דמ"י שס ופס"ו מהל'
גולה הל' יח טו"ש"ע
שס וטו"ש"ע ח"מ סי' רס
סעיף ח:
עו ה מ"י פ"ג מהל'
יו"ט הלכה ו טו"ש"ע
א"ת שס סעיף יד:
עו ו טו"ש"ע א"ת סי'
מהל' סעיף ה:
פ ו מ"י פ"ג מהלכות
יו"ט הל' ד סנה לאין
עו טו"ש"ע שס סעיף ג:
פא ח טו"ש"ע שס סעיף
ה:
פב ט טו"ש"ע א"ת סי'
מהל' סעיף ב:
פג י טו"ש"ע א"ת סי' מקד
סעיף ב:
פד כ ה מ"י פ"ג שס
הלכה ד טו"ש"ע א"ת
סי' מהל' סעיף ג:
פה פו ב מ"י שס הל' ה
טו"ש"ע שס סעיף ד:

הנהגות וצינונים

[א] [בקרן זית מאי
אמרת אדריו אדרו
כל היכא מדדה והדר
כו' כצ"ל. מהרש"ם
(גליון): [ב] בירושל' ל"ג
חובת "כזית" (גליון):
[ג] [בחוספתא אי' ב"ש"א
מול"בין טבח וסכין
אצל בהמה אצל
מול"בין בהמה אצל
טבח וסכין, וכ"א ברא"ש
דהכא סימן יז. ודע שהיה
אלפס לא הביא כל זה
אבל הר"ן כתב גרסין
בגמרא ב"ש"א אין
מול"בין וכו' וע"ש
פירוש שכתב לבי"ה
דאמרי מול"בין ועי'
פרש"י ד"ה אין מול"בין
וכו' ואולי יתורמי טעות
בחפ"ש וכן בהרא"ש
וע"ל אין מול"בין וכו'
(גליון): [ד] [שי"ל למשנה
דלעיל יוד: (גליון):
(ה) צ"ל אלא דאפילו
(באה"מ, ב"ש, וכו'
בכת"י): [ו] [שי"ל למשנה
דלעיל י: (גליון): [ז] [גם
זה שם] (גליון):
[ח] [אמר אביי בדרך.
תימה דאמר לעיל
ארישא תיכ"ב (גליון):
[ט] יותר נכון לגרס
כדפרישית בחולין
(יד ע"א ד"ה ונסבין),
אולם גם אם גורסים
כדמפרש"א אי"ש (ב"ש):

רבינו חננאל

דמתעכל קטריהן.
ומפרידי מהדרי ולקח
אחד ונשאר אחד. פי'
אשתרבוני. כמין ירידה
הוא וסריכה כמו תפיסה
דכתיב שממית בידים
תתפש: ואם אין שם
אלא הן מותרין.
אוקימנא במדדן ולא
במפריחין כלומר אין
בהן כח לפירה.
ומתמהנין אי הכי פשיטא
ודאי הן הן. ואמרין
כגון דאיכא קן אחד
בתוך נ' אמה. שיש שם
אפרוחים שלא זימן מהן
וקאי בקרן זית מהו
דתימא ניהוש דלמא מן
הקן ההוא באו קמ"ל
אע"ג דקיי"ל כמה עוקבא
דאמר ב"י לא יחפור כל
המדרה אין מדרה יותר
אמר

פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא ב"ה המדרה וכו'. וקשה וכו'
מיימי רחיה ממר עוקבא שהוא אמורא וי"ל דע"כ אלו
נריכין לומר כדמר עוקבא דאם לא כן לא מתוקמא מתניתין דלא
יחפור (כ"ג דף כג:): **אין** נוטלין הע"י. ותימה הא נריך
לגופה וכל כלי שרריך לגופו או
למקומו אפילו מלאכתו לאסור נוטלין
איתו ציוס טו"ז וי"ל דצפרק כל הכלים
(שנה דף קכ. וסס) מוקמינן ליה
במוקפה שיש בו חסרון כיס דכ"ע
מודו לאסור כגון סיכי זרי ומזוזי
דקפיד עליהו וצ"ה שמתרין היינו
דוקא משום שמחת יו"ט כדמפרש
גמרא: **ושוין** שמו"חין עליו בשר
צ"ל. לאו משום דנריך מליחה לזלי
כדמפ"י^ט בחולין (דף קכ.). אלא משום
שנהגו למלחו כדי ליתן טעם
[ועי' חוספות חולין יד. ד"ה ונסבין]:

והנך סרוכי סריך וסליקו: ואם אין שם אלא הן הרי אלו מותרין: היכי
דמי אילימא במפורחין איכא למימר הנך אלו לעלמא והני אחרנייני ניהו
אלא במדדן אי דאיכא קן בתוך חמשים אמה אדריו אדרו ואי דליכא קן
בתוך חמשים אמה פשיטא דמותרין דאמר מר עוקבא בר חמא דכל^ט המדרה
אין מדרה יותר מחמשים אמה ה"לעולם דאיכא קן בתוך חמשים אמה
וכגון דקיימא בקרן זית מהו דתימא אדריו אדרו קמ"ל^ט כל היכא דמדדה
והדר חזי לקניה מדרה ואי לא לא מדרה: **מתני'** ב"ש אומרים אין נוטלים
את העלי לקצב עליו בשר וכו"ה מתירין בית שמאי אומרים אין נותנין את
העור לפני הדורסן ולא^ט יגביהו אלא אם כן יש עמו כזית^ט בשר וזבית
הלך מתירין: **גמ'** תנא ס' ושיון שאם קצב עליו בשר שאסור לטלטלו
אמר אביי מחלוקת בעלי אבל בתברא גרמי דברי הכל מותר פשיטא
עלי תנן מהו דתימא הוא הדין דאפי' תברא גרמי גמ' והאי דקתני עלי
להודיעך כחן דב"ה דאפי' דבר שמלאכתו לאיסור גמ' שרו קמ"ל **איכא**
דאמרי אמר אביי לא נצרכא אלא אפילו תברא גרמי חדתי מהו דתימא
ממלך ולא תבר עלה קמ"ל וב"ש לא חיישי לאמלוכי והתניא בית
שמאי אומרים אין מול"בין^ט טבח וסכין אצל בהמה ולא בהמה אצל
טבח וסכין ובית הלל אומרים מול"בין זה אצל זה בית שמאי אומרים
אין מול"בין תבלין ומדוך אצל מדוכה ולא מדוכה אצל תבלין ומדוך
וב"ה אומרים מול"בין זה אצל זה הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי
דאמר נשבק האי בהמה בחושה ומיייתנא בהמה אחריתי דשמינה מינה
קדרה גמי אתי לאמלוכי דאמר נשבק האי קדרה דבעיא תבלין ומיייתנא
אחריתי דלא בעיא תבלין הכא מאי איכא למימר ממלך ולא תבר
כיון דשחטה לתבירא קיימא: בית שמאי אומרים אין נותנין את העור:
תנא ס' ושיון שמו"חין עליו בשר לצלי אמר אביי לא שנו אלא לצלי
אבל לקדרה לא פשיטא לצלי תנן הא קמ"ל דאפי' לצלי כעין קדרה
אסור ת"ר אין מול"חין את החלבים ואין מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו
שומחן ברוח ע"ג יתדות אמר רב מתנה הלכה כר' יהושע איכא דאמרי אמר
רב מתנה אין הלכה כר' יהושע בשלמא למ"ד הלכה כר' יהושע אצטריך
סד"א יחיד ורבים הלכה כרבים קמ"ל הלכה כיחיד אלא למ"ד אין הלכה
פשיטא יחיד ורבים הלכה כרבים מהו דתימא מסתבר מעמיה דר' יהושע דאי
לא שרית ליה ממנע ולא שחיש קא משמע לן ומ"ש מעור לפני הדורסן

התם

מלאכתו לאיסור לכתוש צמחשת משום הכי אסרי ליה צית שמאי: **גמ'** שאסור דלעילוי. דמתעבד ליה לוקך יו"ט: בתברא גרמי.
המיוחדת לקצב עליה צמר: מהו דתימא. הוא הדין דלפילו תצרא גרמי אסרי צ"ש דלמא צמר דעטלסא ממליך ולא חצר ואשתכח דטרס
צכדי: איכא דאמרי אמר אביי בו. כי אותצנייה פשיטא עלי חנן שני אפי' גופיה הכי לא נצרכא הא דלמרינן אצל תצרא גרמי דברי הכל
מותר אלא לתצרא גרמי חדתי שלא קצב עליה מעולם דאיכא למיחש דחיים עלה וממלך: לא חיישי לאמלוכי. צמחיה ופריך לאצ"י: אין מול"בין טבח
וסכין וכו'. אם היו רחוקים זה מזה דלמא [צמח] דטרס ממליך: מדוך. צכנא שדוכין צו תצלין צמדוכה: נשבק האי קדרה. מין תצלין זה שיהא
נריך תצלין כגון צמר וצללים: ואעבד קדרה דלא בעיא תבלין. כגון כרוב ולפת: מאי איכא למימר גרסי' קמ"ל לא גרסינן: שמו"חין עליו.
ואע"פ שהמלח מועיל לעצור: צ"ל. דאין מולחין אותו יפה: הא קא משמע לן דאפי' צ"ל בעין קדרה אסור. האי אצל לקדרה דקאמר אביי
לני כעין קדרה קאמר כגון אדם המולח לני יפה יפה קרוב למליחת צמר שלזוך קדרה דלא תימא כל לני שרי: אין מול"חין את החלבים. ציוס
טו"ז כדי שלא יסריחו ואפי' נשחטה בהמה צ"ט: ומאי שנא מעור לפני הדורסן. דשרו צית הלל משום דאי לא שרית ליה ממנע ולא שחיש:

התם

מחמשים אמה כיון דקאי האי קן בקרן זית (דלפי) [דאי] מדרה לא יכול למיחר ומחזי לקניה לא מדרה הלכך ליכא למיחש להכי ושרי: (ב) פי' תרסין הקרשין שנועלין בהן פתחי החנויות וכו"ה מתירין לסלקם
ולפתוח ולהחזירם כדי לסגור: פי' העלי בוכנא שכוחש בו הדיסא והפואה וכיוצא בה באסיאתא [והוא] מלאכת החול ואינו עומד לכתוש בו מיני מאכל. לפיכך אמרו כי זה העלי הוא דבר שמלאכתו לאיסור ואעפ"כ
ב"ה מתירין לטלטלו ולקצב עליו בשר ולשבר עצמות. וכן תברא גרמא. שהיא תחיתה של קורה שהתקנה לשבר עליה עצמות והיא עדיין חדשה מותרת וכ"ש ישנה וכן להוליד תבלין אצל מדוכה ומדוכה אצל תבלין
אלו כולן ב"ה מתירין (ג) להגביה עור של בהמה ששחטה ביום טוב ולשוטחו ולדורסו בני אדם וכו"ה מתירין. ושיון ב"ש וכו"ה שמו"חין ע"ג העור בשר לצלי. שאין צריך מלח הרבה אבל בשר לתבשיל
שצריך מלח הרבה לא שנמצא מולח את העור: ת"ר אין מול"חין את החלבים ביו"ט ולא מהפכין בהן משום ר' יהושע אמרו שוטחין ברוח ע"ג יתדות. אמר רב מתנה הלכתא כר' יהושע איכא דאמרי אין הלכה כר'

אמר

חשבך שלמה על ר"ח (א) נראה לפני נבטי ה"ה גמ' כש"א אין מסלקין את התרסין וכו' קודם דין דאין נוטלים את העל. (ב) נראה דקמר כאל וי"ל וכן אומר ב"ש להגמיה וכו'.

לדבר תוספת

ביצה

מִי עֵיב וְאָמַר ר' יורגן משום ר"א בריש הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בה' ארר שנאמר אדיר בפרום ה' א"נ אורא בשמיה כדאמרי אינשי מאי אורא דקיימי לדרי דרי :

עֵיב דרך המוסרי ניל לפרש המאמר כזה בעו"ס. כי הקנייה נקרא אדיר כידוע מרז"ל. וכמשיכ נאור אחס אדיר ואדיר נקרא מלך במסכת גיטין בסמקין. וכנס כתיב נקראים ג"כ מלכי. והנה ידענו מאמר רז"ל כל המשיא בתו לחיח והמנהג לת"ח מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאלו מדבק בשב"ה וזה כוא שאלו רז"ל הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדרי' ישיא בתו לת"ח או יחזיק ת"ח ויכנס לחות מנכסיו ובזכות זה יתקיימו הנכסים שלו שנאמר אדיר בפרום ה'. המחזיק את האדיר כוא כתיב כאלו מתדבק בשכינה שנקראת אדיר. אי נמי אורא בשמיה יעשכ בהם לדקס וחכות כלדקס חטמוד לו לעד כדאמרי אינשי וכו' דקיימי לדרי דרי כי לדקסו עומדת לעד. ובענין יטע כמו שזכרנו אלל ח"ח ויטע אלל ר"ח חכילס שחיס לויכ :

מִי בל מונותיו של אדם קצובין לו מריה עד יוה"כ הוי' מהוצאות שבת והוצאות יו"ט והוצאות בניו לת"ח וכו' מאי קראה הקעו בחדש שופר וגו' כי חק לישראל הוא משפט כאלהי יעקב. מאי משמע דהאי חק לישנא דמונ' הוא וכו' :

נִיל לפרש ע"פ דרשת רז"ל ג"כ פ"י ככתוב כך כוא. כי חק לישראל הוא אם כחוק כוא רק לישראל ללורך גופס חבל לא על מלוא כלדקס ת"ח וכולאות שבת וי"ט. אזי משפט לאלהי יעקב אז עותן לכס הקניס רק ע"פ משפט כפי הקליב ולא יסר. חבל אם יוליו ללרכי שמים. כלל אז בדרך שאלס כולך מוליכין לחותו. וכתיב עליו רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד כי יתן לו כתיב יוסר מכפי הקלכס ויסן לו ג"כ ע"פ מדה כלדקס. וזה כוא ימלא לדקס מדה כנגד מדה :

תניא אמרו עליו על שמאי הוקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניה את השניה ואוכל את הראשונה. אבל הלל הוקן מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו לשיש וכו' תניח בשיא סחר שביד לשבתך וביה אומרים ברוך ה' יום יום :

הנה נשאלתי מאת אחד כבע"כ הפשוטים בלמדו במסכת כניל בדף י"א את הגמרא לענין אשר יאמר אב"י כי בחברי גרמי חדחא כבירי לכו אף לביט שמומר לקלכ עליו בשר בויט ולא חיישינן לאמלוכי. ופריך בגמרא וב"ש לא חיישי לאמלוכי

לאמלוכי ותתניא בשיא אין מוליכין טבח ומבין אצל בהמה ולא בהמה אצל טבח
 זמכין. וביה אומרים מוליכין זה אצל זה. ב"ש אומרים אין מוליכין תבלין ומרוך
 אצל מדוכה וכו' וביה אומרים מוליכין. הכי השתא בשלמא בהמה אתי לאמלוכי
 ראמר נשבק האי בהמה בחושה ומייתניא בהמה אחרייתא דשמינה מינה. קדחה
 נמי אתי לאמלוכי וכו' עיין שם וכלים כזה גמגם בלשונו ולפי קט שכלו כבין לא
 יוכל וסיכ לפי דעתו חומרא יוחרס כי יחמירו ב"ש חומרא כזה כי חסור להוליך
 את הסכין אלל בכמה וכן בכמה אלל הטבח לשחוט אולי ימלוך ולא ישחוט אחרי
 כי לריך הוא בשר לויט. וכן אמרו כי חסור להוליך התבלין אלל המדוכה לדוך
 אולי ימלוך ולא ידוך אחרי כי לריך הוא לתבשיל. ובעיניו היה נדבר זר ולחומרא
 שאיננו לריכס. ואמרתי אליו רחם ידיך בזה את גדול קדושת ב"ש והנהגתם בקודש
 ותשחומם. כי ב"ש אזלי ע"פ שיטת רבם ודרכו הקדוש שיהיה לו לשמאי הזקן
 ע"פ בעיניו חלשים. כי דרכו של שמאי הזקן היה אשר כל ימיו היה אוכל לכבוד
 שבת מלא בכמה נאח אומר זו לשבת מלא אחרת נאח הימנה מניח את השנייה
 לשבת ואוכל את הראשונה וכו' וזה הוא שאמרו ב"ש מחד שבין לשבתך. ע"כ לפי
 גדול קדושתם והנהגתם בדרכי ב' ע"כ היה מחמיר גם בזה שאין מוליכין טבח
 וסכין אלל בכמה. וכן מדוכה אלל תבלין ולא תבלין אלל מדוכה כי אולי יזמין
 כשיית בכמה נאח מזו או תבשיל נאח מזו. כלל יניח את הכמה זו ואת התבשיל
 זה. ויקח הנאח והמבוצח מהם וכבוד יויט. וא"כ הלא טלטל שלא לזורך בויט.
 ע"כ החמירו לפי הנהגתם שלא למוליך. אבל ב"ש ג"כ לשיטתם אזלי כי הנהגתם
 בדרכי ב' היה תמיד לאמר ברוך ה' יום יום ע"כ לפי הנהגתם בקודש לא חיישו
 לאמלוכי. וכלים כזה כחריש וישתאה. ויאמר עתה ידעתי את גדול קדושת
 רבותינו ז"ל וכל דבריהם בנויים ע"פ האמת והלדק. וע"פ דרך כמוסרי נוכל לבאר
 את מחקלתם לב"ש. כי הנה ידענו כי עובד נקרא בשם שבת וחיי האדם בעובד
 בשם עדכ שבת ויספא לנו התלמוד איך היה דרכם בעבודת השי"ת בימי חיי
 חלום. כי התגאל הקדוש שמאי ע"ה היה דרכו בקודש שלא נסגה מעובד כלום
 ולא השתמש מן העולם אלא רק לדברים המביאים אותו לעובד וכל אכילתו בעובד
 לח היה לכבוד שבת שיוזכר ע"י אכילתו לעובד המכונה בשם שבת. כאשר
 עשה גם התנא ר' חנינא בן דוסא ע"ה שהסחפק א"ע רק בקב חרובין מעבל
 לע"ש. אבל הלל הזקן מדה אחרת היה בו כי עבד את הקב"ה שלא ע"מ לק"ש
 פרס. וכל מעשיו היו אך לשם רק לעשות רצון אביו שנשמים בלתי שום גמול
 על מעשיו. כי לא אך לעשות נחת רוח ליוצרו. וזה הוא ג"כ בש"א מחד שביק
 לשבתך כי כל ימך תהיה עמלך רק לשבתך האמתי. ליום שכלו שבת. ולא
 יכיה לך פניה אחרת בזה, וביה אומרים ברוך ה' יום יום כי אף אם יעבוד אדם
 לכשיית בכל כמו לש' יומם ולילה. לא ישלם לו אף על אחת מאלפי החסדים אשר
 כשיית עושה עמו בכל יום ויום. ואין לו לאדם לקיות גמול בעובד כ"א בתורת
 חסד ונדבה מכשיית אשר משלם לו דיק ע"פ חסדו ית"ש:

אמר ר' יוחנן משום רשב"י כל מצות שנתן להם ה' בישראל בפרהסיא
 הוץ משבת שנתן להם בצנעה וכו'. אי הכי לא ליענשו ע"ג. עלה. שבת
 אודעינהו מתן שכרן לא אודעינהו וכו'.

ע"י במפרשים ע"י המחמר. וגיל בע"ה ע"פ מה שכתבתי במס"כ שבת מדוע
 רק במצות שבת הודיעם מקודם ולא עשה כן בכל המצות. יען כי כל
 המצות

מדבש וחלב תחת לשון זדיק וקני הגאון
נ"ע צספרו עוללות אפרים צחג הסוכות
(ח"צ מאמר ק"ס) צאריכות^[קניה].

ואמר (קהלת א, ג) מה יתרון
לאדם בבל עמלו שיעמול
תחת השמש, והנה מלת שיעמול שפת
יתר, דמ"אומר בכל עמלו תחת השמש.
נראה על פי מה ששמעתי מו"י הגאון
מורינו ר' יחזקאל סג"ל לנרא נ"י ציאר
הכתוב (שם ג, ז) בל עמל האדם לפיהו,
ר"ל האדם אוכל ושותה שתייה צריאתו
שלימה וחזקה, שיכול לנחת לפעלו ולעבודתו
עדי ערב, וכל עבודתו אשר הוא עובד יום
ולילה לא ישבות, למען אשר יכול לאכול
ולשתות, ואכילתו ושתייתו, למען כחו וגבורתו
מלא בטנו להיות צריא וחזק לכל מלאכתו
אשר יעשה, וכל מלאכתו אשר עשה, לשווע
נפש, וכן חזר חלילה, האכילה בשביל
העבודה והעבודה בשביל אכילה, אם כן כל
עמל אדם הוא גלגול החזר לפיהו, וישאלך
צנך למחר לאמר מה העבודה הזאת לכם
לא נכתב לא ו' ולא ה', אלא האדם צריך
לאכול ולשתות כדי להחזיק עצמו לעבודת
השם יתברך, ולעשות תורתו קצע ומלאכתו
עראי, ודפח"ח.

ואמרתי גם רז"ל רמזו על זה צמה
שאמרו (צ"ה דף טז.) הני בבלאי

שיפשי דאכלו נהמא בנהמא, ר"ל שאכלו
נהמא כדי שאחר זמן יחזרו עוד ויאכלו
נהמא, כי כל אכילתם לאמץ כחם לעבודתם
למען ימציאו לחם ויאכלו וישבעו, וכמו
שהאכילה חזרת חלילה, כן האדם לעמל
שיעמול, כי העמילה צגין אכילה והאכילה
צגין עמילה. ויפה אמר שלמה צחכמתו, 'מה
יתרון לאדם בכל עמלו, אם הוא כדי
'שיעמול' עוד, וסיים 'תחת השמש', והוא
צקניני עולם הזה שמתייחסים עם השמש
תאות העוצרות, דור הולך ודור צא וגו'.

וזרח השמש ובא השמש (קהלת א, ה), כל
תאות עניני זמני שנמשלו לשמש נדמו, זרחו
וצאו ואינם קניני נצחיי, אבל ההולך אל
דרום, ללמוד חכמת התורה על דרך שאמרו
ז"ל (צ"צ דף כה:) הרוצה שיחכים ידרים, אז
סובב הולך אל צפון, עושר וכבוד, אורח
ימים צימינה צשמאלה עשר וכבוד, כמו
שאמר הקצ"ה לשלמה על אשר שאל חכמתו
ויראתו, ונתן לו גם עשר וכבוד. או ההולך
אל דרום לצקש תורת ה' ועבודתו קצע
וקניני עולם הזה עראי, אז פנה לסובב הולך
אל צפון, מה הם טוב הצפון לצדיקים צעולם
שכלו טוב, שהשמחות והנעימות יהיו נחת,
כמו שאמר הכתוב (מלהים טז, יא) שובע שמחות
את פניך נעימות בימנך נצח.

*

קנה. ז"ל בתוה"ד, "ורבא (סוכה שם) בא להוסיף טעם ג' למצוה זו, והוא שחג זה הוא כנגד סוף ימי חלדו של
האדם, כי הוא חג האסיף, המרמז על זמן אסיפת האדם מן העולם באספו את מעשיו מן העוה"ז, והוא הזמן
שהמשכיל צריך להתעורר עליו ולידע, כי זה העולם הוא דירת עראי, והרי הוא כגר בארץ ואורח נוטה ללון,